

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJAVA IN STATISTIČNO RAZVRŠČANJE BANČNIH
SISTEMOV DRŽAV ČLANIC EVROPSKE UNIJE GLEDE NA
IZBRANE KAZALCE**

Ljubljana, marec 2015

TOMAŽ BENKO

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Tomaž Benko, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor magistrskega dela Primerjava in statistično razvrščanje bančnih sistemov držav članic Evropske unije glede na izbrane kazalce, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem izr. prof. dr. Markom Pahorjem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 10. marca 2015

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV POJMOV	3
1.1 Evropska unija	3
1.1.1 Ekonomska in monetarna unija	3
1.2 Bančni sistem.....	5
2 VIRI PODATKOV, NJIHOVA UPORABA IN ANALIZA	6
3 VELIKOST BANČNIH SISTEMOV V ČLANICAH EU	8
4 PREDSTAVITEV IN ANALIZA POSAMEZNIH KAZALCEV VKLJUČENIH V ANALIZO.....	10
4.1 Velikost in učinkovitost bančnega sistema.....	10
4.1.1 Sredstva kreditnih institucij glede na BDP	12
4.1.2 Delež stroškov glede na dohodke	13
4.1.3 Delež neobrestnih prihodkov	14
4.1.4 Delež nedonosnih posojil.....	14
4.2 Dostopnost bančnega sistema.....	16
4.2.1 Stopnja uporabe kreditnih kartic.....	16
4.2.2 Stopnja uporabe debetnih kartic	18
4.2.3 Elektronsko plačevanje	19
4.2.4 Število bančnih poslovalnic.....	20
4.2.5 Število bankomatov	21
4.3 Pridobivanje kredita.....	22
4.3.1 Indeks globine kreditnih informacij	22
4.3.2 Stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijami	24
4.3.3 Stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami.....	25
4.3.4 Indeks pravnih pravic	26
4.4 Širše okolje bančnih sistemov	27
4.4.1 Delež sredstev bančnega sistema v tuji lasti.....	29
4.4.2 Delež sredstev bančnega sistema v državni lasti	30
4.4.3 Stabilnost bančnega sistema	30
4.4.4 Indeks dojemanja korupcije.....	31
5 PREDSTAVITEV METODE RAZVRŠČANJA V SKUPINE.....	33
5.1 Običajni koraki pri metodi razvrščanja v skupine	33
5.2 Metode razvrščanja v skupine	34
5.2.1 Hierarhične razvrstitve.....	34
5.2.2 Nehierarhične razvrstitve.....	35
5.2.3 Geometrijske razvrstitve	35
5.3 Merjenje podobnosti	36

6 IZBIRA METODE ZA RAZVRŠČANJE V SKUPINE IN NAČINA RAČUNANJA PODOBNOSTI	36
6.1 Izbrana metoda razvrščanja.....	36
6.2 Izbrana metoda merjenja podobnosti	37
6.3 Standardizacija podatkov za potrebe statistične obdelave	37
7 PREDSTAVITEV REZULTATOV ANALIZ	38
7.1 Drevo združevanja in razdelitev v skupine	38
7.2 Primerjava srednjih vrednosti	40
7.3 Predstavitev skupin	41
7.3.1 Prva skupina	41
7.3.2 Druga skupina.....	42
7.3.3 Tretja skupina	43
7.3.4 Četrta skupina.....	43
7.4 Preizkus statistične razlike med skupinami	44
SKLEP.....	49
LITERATURA IN VIRI	51

KAZALO TABEL

Tabela 1: Države članice EU, evroobmočja in leto vstopa v EU	4
Tabela 2: Velikost bančnih sistemov v članicah EU v letu 2011	9
Tabela 3: Kazalci velikosti in učinkovitosti bančnega sistema v letu 2011	11
Tabela 4: Kazalci dostopnosti bančnega sistema v letu 2011	17
Tabela 5: Kazalci pridobivanja kredita v letu 2011	23
Tabela 6: Širše okolje bančnega sistema v letu 2011	28
Tabela 7: Primerjava srednjih vrednosti kazalcev po skupinah	41
Tabela 8: Dunnov post-hoc preizkus.....	47

KAZALO SLIK

Slika 1: Hierarhične metode združevanja in hierarhične metode cepitve	35
Slika 2: Drevo združevanja – izpisek iz SPSS-a	39
Slika 3: Grafična razdelitev držav po skupinah	40

UVOD

Bančni sistem predstavlja veliko vlogo v ekonomiji posamezne države, čeprav s svojimi aktivnostmi ne ustvarja novega premoženja. Vendar pa njegove aktivnosti, kot so posojanje, sprejemanje depozitov, izvajanje plačilnih storitev in drugih storitev, olajša oziroma omogoča proizvodnjo, distribucijo, izmenjavo in potrošnjo premoženja. Lahko bi tudi rekel, da je bančni sistem srce celotne ekonomije. Že velikokrat se je izkazalo, da slabše delovanje bančnega sistema oziroma njegove težave privedejo do posledic, ki jih občuti celotno gospodarstvo. Zadnja finančna kriza, ki je posledica nepravilnega delovanja celotnega finančnega sistema (ne samo bančnega), in njen vpliv na bančne sisteme in posledično na gospodarstvo v tem ni bila izjema.

Namen moje magistrske naloge je primerjava bančnih sistemov držav Evropske unije na podlagi izbranih kazalcev in razvrstitev držav v skupine glede na skupne značilnosti bančnih sistemov. Odločil sem se, da bom primerjal bančne sisteme in ne finančnih sistemov v celoti. Takšno odločitev sem sprejel, ker imajo v Evropi bančni sistemi največjo težo v finančnem sistemu, medtem ko imajo v nekaterih drugih državah, na primer v ZDA, večji delež organizirani trgi. V magistrski nalogi želim preveriti, katere države so na prvih mestih in katere na zadnjih, glede na posamezne kazalce.

Cilj magistrske naloge je ugotoviti, kateri bančni sistemi držav članic Evropske unije so si med seboj podobni in ali jih lahko razvrstim v smiselne skupine. Poleg tega želim tudi preveriti ali se pri razvrščanju držav v skupine pojavijo določeni vzorci skupin, npr. mlajše članice Evropske unije v eni skupini, države z razvitim bančnim sistemom (npr. Ciper, Luksemburg, Združeno kraljestvo) v naslednji skupini itd. Razdelitev držav v skupine bo pripomogla k razumevanju, zakaj se bančni sistemi v določenih državah podobno odzovejo na določeno situacijo, npr. finančno krizo in zakaj imajo določene države podobne probleme s svojimi bančnimi sistemi.

V analizo je vključenih vseh osemindvajset držav članic Evropske unije, ki jih primerjam s pomočjo sedemnajstih kazalcev. Primerjava bančnih sistemov je narejena na podlagi podatkov iz leta 2011, saj je bilo, v času zbiranja podatkov, to zadnje dostopno leto za večino kazalcev. Eden izmed kazalcev je iz leta 2010, saj podatkov za leto 2011 nisem uspel dobiti. V tabelah je to označeno z opombami. Kazalci so izbrani z namenom, da čim bolj odražajo značilnosti bančnih sistemov, saj so le tako zanimivi za primerjavo. Vseh želenih kazalcev nisem uspel vključiti v analizo, saj nekateri podatki niso javno dostopni, podatki niso dostopni za večino držav ali pa so bili prestari za analizo, itd.

Magistrska naloga je sestavljena iz treh delov. Prvi del magistrske naloge vsebuje razlage in informacije, ki so bralcu v pomoč pri branju magistrske naloge. V tem delu predstavim nastanek Evropske unije ter Ekonomske in monetarne unije oziroma evroobmočja.

Nadaljujem z razlago, kaj je bančni sistem in kako deluje. Temu sledi razlaga podatkov, ki sem jih uporabil v analizi, na kakšne ovire sem naletel in kako sem se jim izognil. Na koncu prvega dela ponudim bralcu predstavitev velikosti bančnih sistemov v Evropski uniji.

V drugem delu magistrske naloge se osredotočam na izbrane kazalce, ki so tudi številsko predstavljeni v tabelah, glede na posamezne države. Izbrane kazalce razvrščam v štiri skupine, glede na to, kaj kazalci predstavljajo. Te skupine predstavljajo: velikost in učinkovitost bančnih sistemov, dostopnost bančnih sistemov, pridobivanje kredita in širše okolje. V tem delu vsak kazalec tudi predstavim, nato pa nadaljujem, zakaj sem ta kazalec uvrstil v svojo analizo. Temu sledi primerjava razvrstitev držav glede na posamezen kazalec, pri čemer vedno podam uvrstitev Slovenije, medtem ko se pri ostalih državah osredotočim na tiste države, ki so na prvih in zadnjih mestih. Veliko pozornosti posvetim tudi povprečju Evropske unije, ki ga uporabim za osnovo pri izračunu indeksa za vsako državo in za skupine držav, kot so EU15, EU25 in EMU. Pri vsakem kazalcu tudi poskušam razložiti, zakaj so posamezne države na prvih mestih in zakaj so druge države na zadnjih mestih. To pa ni vedno mogoče, saj za določene države ne uspem dobiti kakovostnih informacij, ki bi razjasnile razloge zakaj je določena država med prvimi ali zadnjimi glede na kazalec. Po predstavitvi vseh kazalcev se drugi del zaključí.

V tretjem delu najprej razložim, kaj je metoda razvrščanja v skupine, kako deluje in katere so najpogostejše uporabljene metode ter njihove značilnosti. Nato podrobneje predstavim izbrane metode razvrščanja v skupine, ki jih uporabim v magistrski nalogi ter podam razloge za izbiro. Temu sledi opis postopka analize in predstavitev rezultatov, tako grafično kot tudi opisno. Države oz. njihove bančne sisteme, ki so skupaj v določeni skupini, poskušam opisati na takšen način, da poudarim značilnosti, ki jih imajo bančni sistem v tej skupini v primerjavi z drugimi skupinami. Razlike med skupinami tudi statistično primerjam z izbranim neparametičnim preizkusom. Preizkus pokaže, ali so porazdelive rezultatov za skupine enake ali pa se rangi povprečji med seboj razlikujejo. V kolikor se, to uporabim pri razlagi katere skupine se glede na posamezen kazalec med seboj razlikujejo. Razdelitev držav v skupine in primerjava vrednosti kazalcev, glede na posamezno skupino, ponudi nekatere zanimive ugotovitve.

1 OPREDELITEV POJMOV

Namen tega poglavja je, da bralcu predstavim osnovne pojme, ki se ponavljajo skozi celotno magistrsko nalogo, kot so Evropska unija (v nadaljevanju EU), Ekonomsko in monetarna unija (v nadaljevanju EMU) in mu predstavim osnove delovanja bančnega sistema ter poskusim na enostaven način razložiti, zakaj imajo bančni sistemi poseben status v ekonomiji države.

1.1 Evropska unija

EU je skupnost osemindvajsetih evropskih držav. Začetki EU segajo v leto 1952, ko so ustanovne članice Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska ustanovile Evropsko skupnost za premog in jeklo. Od takrat se je EU večkrat širila (Države članice EU, 2014):

- 1. širitev: leta 1973 so se pridružile Danska, Irska in Velika Britanija;
- 2. širitev: leta 1981 se je pridružila Grčija;
- 3. širitev: leta 1986 sta se pridružili Portugalska in Španija;
- 4. širitev: leta 1995 so se EU pridružile Avstrija, Finska in Švedska;
- 5. širitev: leta 2004 se je EU pridružilo največje število novih članic, poleg Slovenije še Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska in Slovaška;
- 6. širitev: leta 2007 sta se EU pridružili še Bolgarija in Romunija;
- 7. širitev: leta 2013 se je kot zadnja pridružila Hrvaška.

EU se bo v prihodnosti najverjetneje še širila. Države kandidatke, ki so že začele prenašati oz. uveljavljati zakonodajo EU v svojo nacionalno zakonodajo so Črna Gora, Islandija, Republika Makedonija, Srbija in Turčija. Morebitne države kandidatke pa so še Albanija, Bosna in Hercegovina ter Kosovo.

1.1.1 Ekonomska in monetarna unija

Odločitev o oblikovanju EMU je bila sprejeta leta 1991. Vse članice EU so del EMU, vendar v različnih stopnjah, saj so nekatere prevzele evro, druge pa ne. V nadaljevanju bom kratico EMU uporabljal za tiste države, ki so v evroobmočju. Z začetkom leta 1999 je bila uvedena nova valuta evro, ki se je sprva uporabljala kot knjižni denar. Čez tri leta, 1. januarja 2002, pa so bili uvedeni evro bankovci in kovanci, ki so zamenjali nacionalne valute držav, ki so uvedle evro.

Ekonomska in monetarna unija dejansko pomeni (Ekonomska in monetarna unija – Evropska komisija, 2014):

- usklajevanje gospodarskih politik med državami članicami;
- usklajevanje fiskalnih politik, zlasti z omejitvami javnega dolga in primanjkljaja;
- neodvisno monetarno politiko, ki jo vodi Evropska centralna banka;
- enotno valuto in evroobmočje.

Trenutne članice, ki so v evroobmočju so naslednje države EU: Avstrija, Belgija, Ciper, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Slovaška, Slovenija in Španija. Skupno je to 19 držav od 28 držav EU. Euro, kot nacionalno valuto, uporabljata še dve državi, ki nista članici EU, to sta Črna Gora in Kosovo.

Tabela 1 prikazuje države članice EU, njihovo leto vstopa v EU in razdelitev v skupine. Skupina EU15 predstavlja ustanovne članice in članice, ki so se pridružile EU v prvih štirih širitvah. Skupina EU25 vključuje še članice, ki so se EU pridružile v peti širitvi, kamor spada tudi Slovenija. Skupina EU28 pa poleg držav v EU25 vključuje še Bolgarijo, Romunijo in Hrvaško. Države, ki so vključene v evroobmočje so članice skupine z oznako EMU.

Tabela 1: Države članice EU, evroobmočja in leto vstopa v EU

Država	Leto vstopa	Skupina	Država	Leto vstopa	Skupina
Avstrija	1995	EU15, EMU	Litva	2004	EU25
Belgija	1952	EU15, EMU	Luksemburg	1952	EU15, EMU
Bolgarija	2007	EU28	Madžarska	2004	EU25
Ciper	2004	EU25, EMU	Malta	2004	EU25, EMU
Češka	2004	EU25	Nemčija	1952	EU15, EMU
Danska	1973	EU15	Nizozemska	1952	EU15, EMU
Estonija	2004	EU25, EMU	Poljska	2004	EU25
Finska	1995	EU15, EMU	Portugalska	1986	EU15, EMU
Francija	1952	EU15, EMU	Romunija	2007	EU28
Grčija	1981	EU15, EMU	Slovaška	2004	EU25, EMU
Hrvaška	2013	EU28	Slovenija	2004	EU25, EMU
Irska	1973	EU15, EMU	Španija	1986	EU15, EMU
Italija	1952	EU15, EMU	Švedska	1995	EU15
Latvija	2004	EU25, EMU	Združeno kralj.	1973	EU15

Vir: Države članice EU, 2014.

1.2 Bančni sistem

Najprej bi rad poudaril, da je bančni sistem del finančnega sistema. Allen in Gale (2000, str. 3, 4) pravita, da so finančni sistemi bistvenega pomena za razporeditev sredstev v sodobnem gospodarstvu. Finančni sistemi usmerjajo prihranke gospodinjestev v gospodarski sektor in dodeljujejo sredstva za investicije med podjetja, omogočajo medčasovno glajenje potrošnje gospodinjestev in izdatkov podjetij in omogočajo, da si gospodinjstva in podjetja delijo tveganje. Te funkcije so skupne finančnim sistemom večine razvitih gospodarstev. Vendar pa je potrebno upoštevati, da se oblika finančnih sistemov med državami lahko zelo razlikuje.

V kolikor bi bil bančni sektor običajna panoga z vzponi in padci, ki nima tolikšnega vpliva na delovanje celotne ekonomije, ne bi bilo tolikšne potrebe za skrb ali je bančni sistem močan ali pa šibek. Vendar so banke zelo pomembne za celotno okolje, kot so podjetja, posamezniki in država, saj vsem nudijo finančne storitve. V Evropi je to še toliko bolj poudarjeno, saj banke predstavljajo večji delež glede na celoten finančni sektor, kot pa na primer v ZDA, saj v Evropi velika večina financiranja poteka preko tradicionalnih kreditnih institucij. Četudi sta finančna sistema v ZDA in Evropi približno enako velika, je bančni sektor v Evropi, v primerjavi z bančnim sektorjem v ZDA, več kot štirikrat večji. V ZDA podjetja kapital pogosteje iščejo na organiziranih trgih preko obveznic in drugih vrednostnih papirjev. V Evropi imajo banke večjo vlogo v finančnem sistemu, v ZDA pa organizirani trgi vrednostnih papirjev (Schildbach & Wenzel, 2013, str. 5).

Bančni sistem v določeni državi je mreža vseh bančnih subjektov, katerih dejavnost je nudenje storitev, med katerimi so najpogostejše opravljanje transakcij, sprejemanje depozitov, zagotavljanje kreditov, izdajanje in upravljanje s plačilnimi sredstvi, izdajanje garancij, finančni zakupi in trgovanje. V bančni sistem se šteje tudi nacionalna banka, ki v večini primerov izdaja nacionalno valuto in ureja monetarno politiko. Članice evroobmočja so z vključitvijo v evroobmočje to samostojnost izgubile, saj je te naloge prevzela Evropska centralna banka.

Bančne sisteme v posameznih državah nadzorujejo regulatorji, ki imajo določene vzvode, s katerimi regulirajo institucije. V Sloveniji je regulator za bančni sistem Banka Slovenije. Vendar pa se v EU na tem področju obetajo spremembe, saj so se po izbruhu zadnje finančne krize pojavile težnje po skupnem nadzoru bank v EU, kar je pripeljalo do ustanovitve bančne unije, ki je sestavljena iz treh stebrov. Eden izmed stebrov bančne unije je enotni nadzor sistemsko pomembnih bank, ki ga bo izvajala Evropska centralna banka. Druga dva stebra bančne unije pa sta enotno reševanje bank v težavah in enotno zavarovanje depozitarjev. V bančni uniji bodo avtomatsko vključene vse države, ki so članice evroobmočja, preostale države pa bodo imele možnost vključitve.

Kot rečeno so banke, zaradi zgoraj naštetih razlogov, zelo pomembne za dobro delovanje gospodarstva. V kolikor ima banka, ali še slabše, celotni bančni sistem probleme, to zelo slabo vpliva na gospodarstvo. Vzemimo za primer bančno krizo na Cipru, ki je dosegla vrh v marcu 2013. Banke na Cipru so zašle v težave predvsem zaradi znižanja bonitete državnih obveznic in zaradi odpisov, ki so se nanašali na grške državne obveznice. Banke so postale nelikvidne, država ni uspela zagotoviti svežega denarja, zato so banke zaprli za več kot 10 dni. Zaradi bojazni navala na banke je centralna banka uvedla omejitve pri dvigovanju denarja na bankomatih. Tudi elektronsko plačevanje je bilo zaradi zaprtja bank ohromljeno. Vse to je povzročilo, da so prodajalci začeli sprejemati samo plačilo v gotovini, katere pa zaradi omejitve dvigovanja v obtoku ni bilo v zadostnih količinah. Posamezniki so kupovali le najnujnejše stvari, podjetja niso mogla obnavljati zalog in oskrbovati svojih večjih strank (npr. hotelov in restavracij), kar je povzročilo še dodatno škodo gospodarstvu. To je lep prikaz, zakaj je delujoč bančni sistem pomemben za celotno državo in kaj se zgodi, če celotni sistem zaide v težave. Na koncu je Ciper zaprosil za finančno pomoč in dobil 10 mrd EUR s strani Evropske komisije, Evropske centralne banke in Mednarodnega denarnega sklada (Cyprus Crisis: Cash Queues Despite 'Plan B', 2013; 2012–13 Cypriot financial crisis, 2014).

Takrat je bil tudi bančni sistem v Sloveniji v precej slabem stanju in kar nekaj ljudi je preneslo svoje depozite iz nestabilnih bank (to bile predvsem domače banke, npr. NLB in NKBM) v bolj stabilne banke (predvsem so bile to tuje banke v Sloveniji). Ker so se v času ciprske krize pojavile možnosti, da bodo del prihrankov izgubili tudi tisti depozitarji, ki so imeli manj kot 100.000 EUR depozitov, čeprav bi ti morali biti po zakonu zavarovani pred izgubami, je bil eden izmed razlogov prenosa depozitov k tujim bankam, ki so se varčevalcem zdele bolj varne, tudi bojazen, da bi se kaj podobnega lahko zgodilo tudi v Sloveniji. Na srečo se ni, pa tudi ciprski depozitarji z manj kot 100.000 EUR depozitov niso izgubili svojih prihrankov. Ta primer nakazuje tudi na dejstvo, da uspešno delovanje bančnega sistema temelji tudi na zaupanju strank (Bratanič, 2014).

2 VIRI PODATKOV, NJIHOVA UPORABA IN ANALIZA

Podatke za analizo sem pridobil iz javno dostopnih baz več organizacij. Velik delež podatkov sem našel v spletni bazi Svetovne banke, predvsem v bazi o Svetovnem finančnem razvoju, ki zajema značilnosti bančnih sistemov za 203 ekonomije. Iz baze o Svetovnem finančnem razvoju sem dobil 6 kazalcev. Dodatnih 6 kazalcev sem pridobil iz drugih baz ali raziskav Svetovne banke. Dva kazalca, ki sta bila na voljo tudi v bazi Svetovne banke, sem pridobil iz baze Raziskava o finančni dostopnosti s spletne strani Mednarodnega denarnega sklada, saj so bili podatki v tej bazi za izbrane države popolnejši. Po en kazalec pa sem pridobil iz spletnih baz Evropske centralne banke, Evropskega bančnega organa in Transparency International. V primeru, da je podatek za posamezno državo iz določenega vira manjkal, sem ga poskušal poiskati iz drugih zanesljivih virov,

kot so spletne strani centralnih bank, poročila o finančni stabilnosti bančnih sistemov v posamezni državi in poročila bančnih regulatorjev. Podatke, kot so število odraslih prebivalcev v posamezni državi, višino bančnih sredstev, višino vseh posojil in celotnih prihodkov bank, ki sem jih potreboval za izračun manjkajočih povprečjih kazalcev, sem pridobil iz baz dveh organizacij, to sta Eurostat in Evropska centralna banka.

Pri večini podatkov so najnovejši dostopni podatki iz leta 2011, zato so tudi vsi ostali podatki iz leta 2011, četudi so za nekatere kazalce obstajali novejši podatki. Za ta način sem se odločil zaradi lažje primerljivosti podatkov med seboj. Od dneva, ko sem imel vse podatke za analizirane kazalce zbrane, pa do zaključka magistrske naloge, nisem preverjal, ali so bili objavljeni novejši podatki. Dopuščam možnost, da so institucije, kjer sem dobil podatke, v tem času objavile novejše podatke, npr. za leto 2012.

Kazalec o višini bančnih sredstev v državni lasti je iz leta 2010, saj je bilo to zadnje dostopno leto. Menim, da to ne bo bistveno vplivalo na primerjavo kazalcev in na končne rezultate. Poleg tega je tudi podatek za Litvo pri kazalcu število bančnih poslovalnic iz leta 2010, saj podatka za leto 2011 ni bilo v viru kazalca, prav tako ga nisem uspel pridobiti iz zanesljivih virov. Zaradi uporabljene analize razvrščanja bančnih sistemov v skupine, so morali biti vsi kazalci za vse države popolni, se pravi brez manjkajočih vrednosti. V kolikor bi določen podatek za posamezen kazalec oziroma državo manjkal, bi to pomenilo, da bi moral ta kazalec ali državo izločiti iz svoje analize.

Nekateri podatki so že vključevali povprečje za evroobmočje in EU, za preostale sem jih moral izračunati. Povprečja sem pri večini kazalcev izračunal s pomočjo uteži. Uteži so različne in so odvisne od imenovalca kazalca. Pri kazalcih, ki prikazujejo indekse, računanje z utežmi ni mogoče, zato sem izračunal povprečja. Vsi moji lastni izračuni povprečij so v tabelah jasno označeni.

Za izračun tehtanega povprečja in povprečja sem uporabil rezultate držav, ki so v določeni skupini (npr. za evroobmočje sem uporabil države, ki so v evroobmočju, itd.). Kot že rečeno, je večina podatkov iz leta 2011 in takrat Latvija še ni bila članica evroobmočja. To pomeni, da je povprečja za evroobmočje za leto 2011, ki sem jih pridobil iz virov, ne vključujejo. Zato Latvije pri lastnem računanju povprečij za evroobmočje nisem vključil, četudi je trenutno članica evroobmočja. Rezultat tega je, da povprečja za evroobmočje vedno vključujejo iste države. Podoben problem je s Hrvaško, ki se je EU pridružila v letu 2013, zato bi jo moral izključiti iz svoje analize. Vendar sem v želji, da primerjam bančne sisteme celotne EU, pustil Hrvaško v svoji analizi, čeprav je povprečja za EU, ki sem jih pridobil iz virov, ne vključujejo, medtem ko jo povprečja za EU, ki sem jih sam izračunal, vključujejo.

Pravilne prevode angleških izrazov, ki se uporabljajo v statistiki, gledam v Statističnem terminološkem slovarju avtorjev Košmelj, Arh, Doberšek Urbanc, Ferligoj & Omladič, ki ga uporabim tudi za navajanje nekaterih enačb.

3 VELIKOST BANČNIH SISTEMOV V ČLANICAH EU

Velikost bančnih sistemov v državah članicah prikazujem s tremi kazalci, ki so prikazani v Tabeli 2. S temi podatki želim bralcu dati predstavo o velikosti bančnih sistemov v EU, kar mu bo omogočilo lažje razumevanje te magistrske naloge.

Prvi kazalec je število kreditnih institucij v posamezni državi. Kreditna institucija je družba, katere dejavnost je sprejemanje vlog ali drugih vračljivih sredstev od javnosti in dajanje kreditov za svoj račun (Uredba (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta). Največ kreditnih institucij ima Nemčija, ki ji sledi Avstrija. Razlog, da sta ti dve državi na prvih mestih je v tem, da je v teh dveh državah veliko hranilnic in združenih bank. Združeno kraljestvo je šele na osmem mestu po številu kreditnih institucij, čeprav je na prvem mestu po višini sredstev v kreditnih institucijah. Slovenija je z dvaindvajsetimi institucijami na šestindvajsetem mestu, za njo sta samo Litva in Estonija.

Glede na sredstva v kreditnih institucijah je na prvem mestu Združeno kraljestvo, kar ni presenetljivo, saj velja London za finančni center EU. Na drugem in tretjem mestu sta Nemčija in Francija, medtem ko je Slovenija na triindvajsetem mestu. Podatki kažejo na to, da so imele kreditne institucije v letu 2011 v Združenem kraljestvu v povprečju okoli 57 mrd EUR v upravljanju, kar je daleč največ med vsemi članicami. Na drugem mestu je Irska s 30 mrd EUR na kreditno institucijo, Nemčija ima 5 mrd EUR na kreditno institucijo, Slovenija pa le 2 mrd EUR.

Za primerjavo med državami je morda najbolj primeren kazalec, ki prikazuje delež sredstev glede na bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP), saj upošteva tudi velikost države. Glede na ta kazalec je na prvem mestu Luksemburg, saj ima skoraj dvajsetkrat več sredstev v kreditnih institucijah v primerjavi z BDP. Na drugem in tretjem mestu mu sledita Irska in Malta. Razlog, zakaj so te države na prvih mestih, je verjetno njihova diskretnost in davčno okolje, ki je bolj prijazno do finančnih institucij in podjetij. Slovenija je glede na ta kazalec na devetnajstem mestu. Velikost njenega bančnega sektorja znaša 136 odstotkov BDP, kar je pod povprečjem EU. Pri samo štirih državah članicah je bil ta kazalec manjši od 100 odstotkov. Ta kazalec je tudi vključen v analizo in je podrobneje predstavljen v poglavju, kjer predstavljam vsak kazalec posebej.

Tabela 2: Velikost bančnih sistemov v članicah EU v letu 2011

Država	Število kreditnih institucij	Rang	Sredstva v mrd EUR	Rang	Sredstva glede na BDP	Rang
Avstrija	824	2	1.166	9	337%	12
Belgija	108	16	1.147	10	329%	13
Bolgarija	31	22	39	25	102%	24
Ciper	142	12	125	18	629%	4
Češka	44	18	168	17	118%	21
Danska	125	13	920	11	433%	7
Estonija	17	28	20	28	116%	22
Finska	327	7	634	13	341%	11
Francija	392	5	6.674	3	375%	10
Grčija	62	17	425	15	229%	17
Hrvaška	32	21	56	21	126%	20
Irska	40	20	1.193	8	833%	2
Italija	740	3	2.794	6	238%	16
Latvija	30	24	26	26	145%	18
Litva	21	27	24	27	75%	27
Luksemburg	143	11	794	12	1990%	1
Madžarska	177	10	109	19	105%	23
Malta	26	25	52	24	794%	3
Nemčija	1.759	1	7.996	2	383%	9
Nizozemska	125	13	2.832	5	470%	6
Poljska	640	4	297	16	85%	25
Portugalska	188	9	513	14	317%	14
Romunija	41	19	84	20	61%	28
Slovaška	31	22	55	22	81%	26
Slovenija	22	26	53	23	136%	19
Španija	332	6	3.914	4	300%	15
Švedska	121	15	1.707	7	426%	8
Združeno kraljestvo	197	8	11.143	1	478%	5
EU	6.737	n.p.	44.960	n.p.	354%	n.p.
EU15	5.483	n.p.	43.852	n.p.	376%	n.p.
EU25	6.633	n.p.	44.781	n.p.	358%	n.p.
Evroobmočje	5.278	n.p.	30.387	n.p.	322%	n.p.

Vir: Aggregated balance sheet of euro area MFIs, b.l.; Bilten o bankah št. 24, 2012; BDP držav članic, b.l.; Celotna sredstva bank, b.l.; Data on national banking sectors, b.l.;

4 PREDSTAVITEV IN ANALIZA POSAMEZNIH KAZALCEV VKLJUČENIH V ANALIZO

V tem poglavju bralcu predstavljam kazalce, ki jih uporabljam v svoji analizi primerjave bančnih sistemov držav EU. Države primerjam med seboj in s povprečjem EU. Kazalce sem za lažji pregled razdelil v štiri smiselne skupine:

- velikost in učinkovitost bančnega sistema;
- dostopnost bančnega sistema;
- pridobivanje kredita;
- širše okolje bančnega sistema.

Opis in razlaga kazalcev omogoča bralcu boljše razumevanje, kaj ti kazalci predstavljajo in kaj prikazujejo. Poleg tega razložim, zakaj sem izbral ravno te kazalce za primerjavo bančnih sistemov in kaj odražajo rezultati. Pri vsakem kazalcu, kjer so dostopni podatki to omogočali, poskušam pojasniti kaj je razlog, da so določene države na prvih mestih in določene države na zadnjih mestih. Države pri vsakem kazalcu v tabeli razvrščam na mesta od 1 do 28, kjer je mesto odvisno od višine kazalca.

4.1 Velikost in učinkovitost bančnega sistema

Kazalci v tej skupini prikazujejo velikost in učinkovitost bančnega sistema v posamezni državi. Bančni sistem ima zelo močan vpliv na gospodarstvo v državi. Če ima bančni sistem probleme, potem se ti problemi odražajo tudi na ostalem gospodarstvu. McDonough (1998, str. 2) pravi, da pošteno in nepristransko dodeljevanje posojil spremlja gospodarski razvoj, ki se odraža v boljših življenjskih standardih.

Pri iskanju literature glede primerjave učinkovitosti bančnih sistemov sem opazil, da je literature na to temo zelo malo, verjetno zaradi zapletenosti primerjave. To potrjuje tudi Bikker (2004, str. 195), ki pravi, da je število študij mednarodnih primerjav glede učinkovitosti malo, saj so razlike med državami in obnašanjem bank v ekonomskih in institucionalnih pogojih velikanske. Pravi tudi, da so aktivnosti bank zelo različne, poleg tega pa so nekatere aktivnosti še zelo zapletene.

Ne glede na zgoraj zapisano, v svojo analizo vključujem kazalnike, ki prikazujejo učinkovitost oz. neučinkovitost. Pri primerjavi podatkov posameznih držav je potrebno upoštevati razlike med bančnimi sistemi in okolji v katerih delujejo.

Podatke vseh kazalcev skupine velikosti in učinkovitosti bančnega sistema prikazujem na naslednji strani, temu sledi opis kazalcev.

Tabela 3: Kazalci velikosti in učinkovitosti bančnega sistema v letu 2011

Država	Sredstva glede na BDP	Rang	Indeks (EU=100)	Razmerje stroškov na dohodke	Rang	Indeks (EU=100)	Neobrestni prihodki	Rang	Indeks (EU=100)	Nedonosna posojila	Rang	Indeks (EU=100)
Avstrija	337%	12	95	61,8%	6	95	39%	11	91	2,7%	24	47
Belgija	329%	13	93	58,4%	11	90	20%	26	47	3,3%	22	57
Bolgarija	102%	24	29	50,6%	23	78	28%	20	64	15,0%	3	259
Ciper	629%	4	178	54,1%	17	83	26%	22	61	9,6%	11	166
Češka	118%	21	33	43,6%	26	67	27%	21	64	5,2%	16	90
Danska	433%	7	122	66,9%	5	103	33%	16	77	3,7%	21	64
Estonija	116%	22	33	25,3%	28	39	62%	2	146	4,0%	19	69
Finska	341%	11	97	47,4%	25	73	45%	7	104	0,5%	27	9
Francija	375%	10	106	70,7%	4	109	40%	10	92	4,3%	18	74
Grčija	229%	17	65	73,3%	3	113	15%	28	35	14,4%	4	248
Hrvaška	126%	20	36	50,8%	22	78	25%	24	59	12,3%	8	212
Irska	833%	2	235	37,3%	27	57	65%	1	151	16,1%	2	278
Italija	238%	16	67	73,3%	2	113	42%	9	97	11,7%	10	202
Latvija	145%	18	41	56,9%	14	88	47%	6	110	14,1%	6	243
Litva	75%	27	21	57,9%	13	89	36%	13	83	18,8%	1	324
Luksemburg	1990%	1	563	52,4%	21	81	43%	8	101	0,4%	28	7
Madžarska	105%	23	30	55,1%	15	85	34%	14	79	13,4%	7	231
Malta	794%	3	224	52,6%	20	81	22%	25	52	7,3%	13	126
Nemčija	383%	9	108	84,6%	1	130	54%	3	126	3,0%	23	52
Nizozemska	470%	6	133	61,0%	8	94	50%	5	116	2,7%	24	47
Poljska	85%	25	24	53,1%	19	82	37%	12	87	4,7%	17	81
Portugalska	317%	14	90	59,8%	9	92	28%	19	64	7,5%	12	129
Romunija	61%	28	17	54,8%	16	84	32%	17	75	14,3%	5	247
Slovaška	81%	26	23	53,3%	18	82	20%	27	46	5,6%	15	97
Slovenija	136%	19	39	59,3%	10	91	32%	18	75	11,8%	9	203
Španija	300%	15	85	49,6%	24	76	26%	23	61	6,0%	14	103
Švedska	426%	8	120	58,4%	12	90	34%	15	79	0,7%	26	12
Združeno kraljestvo	478%	5	135	61,5%	7	95	54%	4	125	4,0%	19	69
EU	354%	n.p.	100	65,0% ¹	n.p.	100	43% ¹	n.p.	100	5,8%	n.p.	100
EU15	376%	n.p.	106	65,6% ¹	n.p.	101	43% ¹	n.p.	101	4,7% ¹	n.p.	81
EU25	358%	n.p.	101	65,1% ¹	n.p.	100	43% ¹	n.p.	100	4,8% ¹	n.p.	83
Evroobmočje	322%	n.p.	91	58,4%	n.p.	90	39%	n.p.	91	5,8%	n.p.	100

Opomba: 1) Povprečje vrednosti kazalca izračunan z uteži.

Vir: Aggregated balance sheet of euro area MFIs, b.l.; Bilten o bankah št. 24, 2012; BDP držav članic, b.l.; Celotna sredstva bank, b.l.; Celotni prihodki in posojila bank, b.l.; Data on national banking sectors, b.l.; Nedonosna posojila, b.l.; Svetovni finančni razvoj, b.l.

4.1.1 Sredstva kreditnih institucij glede na BDP

Ta kazalec prikazuje velikosti bančnih sistemov, saj deli celotna sredstva kreditnih institucij v določeni državi z njenim BDP-jem. Z uporabo BDP-ja v imenovalcu se izniči velikosti države, zato je kazalec bolj primerljiv med državami. Kazalec sem za večino držav dobil na spletni strani (Data on national banking sectors, b.l.) Evropskega bančnega organa (angl. *European banking authority*, v nadaljevanju EBA).

Za Finsko in Grčijo na spletni strani EBA za leto 2011 ni bilo podatkov, medtem ko Hrvaška leta 2011 še ni bila članica EU, kar pomeni, da ni bila vključena v konsolidacijo podatkov s strani EBA. Za te tri države sem poiskal druge zanesljive vire podatkov. Pri primerjavi tega kazalca med državami je potrebno upoštevati, da imajo države EU različne sisteme, saj tudi pričakujejo različne rezultate in aktivnosti svojih bančnih sistemov.

V Tabeli 3 prikazujem velikost bančnega sistema v državi glede na njen BDP. Delež sredstev bančnega sistema glede na BDP nakazuje na pomembnost bančnega sistema v državi, višji kot je, bolj je bančni sistem pomemben. Kazalec velikosti bančnega sistema glede na BDP v posamezni državi sem v svojo analizo izbral zato, ker omogoča primerjavo velikosti med državami članicami.

Sredstva slovenskih bank so v letu 2011 dosegala 136 odstotkov BDP-ja. Glede na ta kazalec se Slovenija uvršča na devetnajsto mesto in dosega 39 odstotkov povprečja EU. Daleč največji delež sredstev bank glede na BDP ima Luksemburg, kjer bančna sredstva skoraj dvajsetkrat presegajo BDP države. Kazalec v Luksemburgu presega povprečje EU za 463 odstotkov. Na drugem in tretjem mestu sta Irska in Malta, vendar delež ni tako izrazit kot v Luksemburgu. Najmanj sredstev glede na BDP imajo v Romuniji, Litvi in Slovaški, kjer kazalci ne presegajo 23 odstotkov povprečja EU. Te države so poleg Poljske edine države, kjer je kazalec sredstev bank glede na BDP pod 100 odstotki. Države EU15 presegajo povprečje EU za 6 odstotkov, medtem ko države evroobmočja dosegajo 91 odstotkov povprečja EU, kar je predvsem posledica tega, da Združeno kraljestvo ni vključeno v evroobmočje.

Luksemburg je največja davčna oaza v EU, kar je tudi razlog, zakaj je bančni sistem tako pomemben v tej majhni državi z okoli 500 tisoč prebivalci. Veliko investorjev, ki hočejo varnost, zasebnost in nizke davčne stopnje, nalaga svoja sredstva v Luksemburgu oz. tam odpirajo podružnice svojih podjetij. Zaradi denarja iz tujine imajo Luksemburžani tudi najvišji dohodek na prebivalca v EU. Tudi države Ciper, Irska in Malta imajo podoben poslovni model, saj z neobdavčenjem podjetij oz. zelo nizkimi davčnimi stopnjami privabljajo podjetja in denarna sredstva v svojo državo, kar je razlog za takšno velikost bančnega sistema (Riegert, 2013). Države z najnižjimi deleži bančnih sredstev glede na BDP so vzhodnoevropske države, ki so imele do začetka 90-ih let komunističen državni

sistem, ki ni omogočal takšnega bančnega razvoja, kot v zahodnoevropskih državah, kar se pozna še danes. Menim, da je to, poleg slabše ekonomske situacije, eden glavnih razlogov, da imajo te države najnižji delež sredstev bančnega sistema glede na BDP.

4.1.2 Delež stroškov glede na dohodke

Delež stroškov glede na dohodke prikazuje delež poslovnih odhodkov glede na seštevek neto obrestnih prihodkov in drugih poslovnih prihodkov (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

V Tabeli 3 prikazujem kazalec delež stroškov glede na dohodke. Višji delež stroškov nakazuje na večjo neučinkovitost bank. Vendar je pri tem potrebno poudariti, da na delež vplivajo tako notranji kot zunanji dejavniki. Na primer poslabšanje ekonomske situacije močno vpliva na delež, saj banke nimajo celotne kontrole nad njihovimi tokovi dohodkov, na drugi strani pa ima veliko evropskih držav toge in stroge delovne zakone, kar omejuje možnost bank, da prilagodijo stroškovno stran, kjer največji delež predstavljajo stroški zaposlenih. Poleg tega na delež vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so prevzemi in združitve, nestanovitni prihodki iz trgovanja in drugo. Kazalec, ki prikazuje delež stroškov glede na dohodke v svojo analizo vključujem zato, ker je to običajno merilo učinkovitosti bank (Goddard, Molyneux & Wilson, 2011, str. 14).

V Sloveniji znaša delež stroškov glede na dohodke v letu 2011 59,3 odstotkov, kar jo uvršča na deseto mesto. Delež stroškov glede na dohodke je v Sloveniji za 9 odstotkov nižji, kot je povprečje EU. Najvišji delež ima bančni sistem v Nemčiji, kjer delež stroškov glede na dohodke znaša 84,6 odstotkov in dosega 130 odstotkov povprečja EU. Na drugem in tretjem mestu sta Italija in Grčija, obe z več kot 73 odstotki stroškov glede na celotne prihodke. Najnižji delež stroškov je v državah Estonija, Irska in Češka. Države EU15 imajo za 1 odstotek višji delež stroškov glede na dohodke kot je povprečje EU, medtem ko ima evroobmočje za 10 odstotkov višje stroške glede na dohodke.

Razlog, zakaj je Nemčija na prvem mestu po višini deleža stroškov v odhodkih je v padcu prihodkov v letih po krizi, čemur niso sledili padci stroškov. V Nemčiji je delež kazalca pred krizo znašal manj kot 70 odstotkov, že prvo leto krize pa je narasel na 94 odstotkov. V Italiji in Grčiji skok v letu 2008 ni bil tako izrazit kot v Nemčiji, je pa ta kazalec močneje narasel v opazovanem letu, to je leto 2011. Kazalec se je v Estoniji močno znižal v opazovanem letu, potem ko je v letu 2009 dosegel skoraj 74 odstotkov. Potrebno je upoštevati, da je ta kazalec zelo spremenljiv zaradi nestanovitnosti prihodkov, medtem ko so stroški bolj stabilni. Največji delež stroškov predstavljajo stroški zaposlenih, ki jih je zelo težko zmanjšati v kratkem času. Kazalec ima boljše rezultate v dobrih letih (delež je nižji), medtem ko je v slabših letih delež višji. V kolikor gledamo več časovnih obdobj je kazalec lahko tudi pokazatelj cikličnosti v bančnem sistemu.

4.1.3 Delež neobrestnih prihodkov

Kazalec stopnje neobrestnih prihodkov prikazuje prihodke bank, ki so bili ustvarjeni z neobrestnimi aktivnostmi, kot delež celotnih prihodkov (neto obrestni prihodki in neobrestni prihodki). Neobrestni prihodki vključujejo neto dobičke iz trgovanja izvedenih finančnih instrumentov, neto dobičke na drugih vrednostnih papirjih, neto opravnine in druge operativne prihodke (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

V Tabeli 3 prikazujem delež neobrestnih prihodkov glede na celotne prihodke bančnega sistema. Višji delež neobrestnih prihodkov glede na celotne prihodke implicira na večjo ponudbo netradicionalnih storitev. Med tradicionalne storitve štejemo posojanje denarja v zameno za obresti. Med netradicionalne storitve štejemo storitve, kot so trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti, opravnine, privatno bančništvo, upravljanje sredstev, trgovanje z vrednostnimi papirji in druge operativne storitve. Goddard et al. (2001, str. 15) pravijo, da banke povečujejo neobrestne prihodke na področjih, kot so investicijsko bančništvo, posredništvo, zavarovanja, vzajemni skladi in ostala področja, kar povečuje konkurenco na teh področjih. Kazalec neobrestnih prihodkov vključujem v svojo analizo zato, ker prikazuje razvitost določenega bančnega sistema, glede na nudenje storitev, ki jih lahko delimo na tradicionalne in netradicionalne.

Slovenija je glede na ta kazalec dosegla osemnajsto mesto. Neobrestni prihodki glede na celotne prihodke v Sloveniji predstavljajo 32 odstotkov, kar predstavlja 75 odstotkov povprečja EU. Največji delež ima Irska s 65 odstotki neobrestnih prihodkov, kar je 51 odstotkov nad povprečjem EU. Irski sledita Estonija in Nemčija. Najnižji delež neobrestnih prihodkov glede na celotne prihodke imajo v Grčiji, kjer delež znaša 15 odstotkov, kar predstavlja 35 odstotkov povprečja EU. Države EU15 dosegajo glede na delež neobrestnih prihodkov v celotnih prihodkih 101 odstotek povprečja EU, medtem ko evroobmočje dosega 91 odstotkov povprečja EU, kar je posledica tega, da Združeno kraljestvo ni v evroobmočju.

Na rezultat tega kazalca vpliva več dejavnikov, kot so višina obrestne mere, nudenje netradicionalnih storitev, delež nedonosnih posojil itd. Irska ima dokaj razvit bančni sistem, ki ponuja veliko netradicionalnih storitev. Poleg tega je kriza vplivala na višino obrestne mere in vračilo kreditov, kar vpliva na končni delež. V Grčiji je bil delež neobrestnih prihodkov že pred krizo relativno nizek, po krizi pa se je še dodatno zmanjšal predvsem zaradi višjih obrestnih mer, ki so dala večjo težo obrestnim prihodkom.

4.1.4 Delež nedonosnih posojil

Kazalec prikazuje delež nedonosnih posojil, katerih plačilo obresti in glavnice zamuja 90 dni ali več, glede na celotna bruto posojila (celotna vrednosti kreditnega portfelja).

Vrednost nedonosnih posojil vključuje celotno bruto vrednost posojil, ki je zabeležena na bilanci in ne samo vrednost, ki zamuja (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

V Tabeli 3 prikazujem delež nedonosnih posojil glede na vsa posojila v bančnem sistemu v določeni državi. Višji kot je delež nedonosnih posojil, več posojilojemalcev ima probleme z odplačevanjem posojil. Razlogov, zakaj sem uvrstil delež nedonosnih posojil v svojo analizo, je več. Prvi razlog je ta, da ta kazalec prikazuje velikost težav, ki jih imajo posamezni bančni sistemi z nedonosnimi posojili. Večji kot je delež, več odpisov ima bančni sistem, kar vpliva na kapital bank in posledično na stabilnost bančnega sistema. V kolikor je delež prevelik in obstajajo razlogi za kapitalsko podhranjenost, morajo lastniki dokapitalizirati banko. Drugi razlog je ta, da ta kazalec prikazuje, ali so bile politike bank v preteklosti pri dodeljevanju kreditov pravilne ali pa zmotne. Slovenija je lep primer, saj ima pretirano dodeljevanje kreditov pred krizo še vedno negativne posledice na naše banke, ki so bile zaradi slabe aktive tudi dokapitalizirane, nekatera nedonosna posojila pa prenesena na Družbo za upravljanje terjatev bank. Tretji razlog je vprašanje, ali imajo bančni sistemi zadostno razvite sisteme za analizo tveganj pri dodeljevanju kreditov. V kolikor ti sistemi niso dovolj razviti, se lahko zgodi, da je kredit podeljen posojilojemalcu, ki ga ne bo sposoben vrniti, kar povečuje delež nedonosnih posojil.

Slovenija se je z 11,8 odstotki nedonosnih posojil v letu 2011 uvrstila na deveto mesto in presegla povprečje EU za 103 odstotke. Največ nedonosnih posojil, skoraj petino vseh posojil, ima bančni sistem v Litvi, ki presega povprečje EU za 224 odstotkov. Litvi sledita Irska in Bolgarija, obe z več kot 15,0 odstotki nedonosnih posojil. Najmanj nedonosnih posojil imajo Luksemburg, Finska in Švedska. To so edine države, kjer je manj kot 1 odstotek vseh posojil nedonosnih. Države EU15 imajo za 19 odstotkov manj nedonosnih posojil, kot je povprečje EU. Evroobmočje pa ima enako raven nedonosnih posojil, kot je povprečje EU.

Razlogov za visok delež nedonosnih posojil v Litvi je več. Kot prvi razlog bi navedel visok padec BDP-ja v letu 2009, za skoraj 15 odstotkov. To je močno vplivalo na kakovost posojil. Poleg tega so padle cene nepremičnin, zvišala se je brezposelnost, višina povprečne neto plače pa se je zmanjšala (Financial stability review in Lithuania, 2012). Podobno je tudi v Sloveniji, kjer so nedonosna posojila močno narasla v letih po krizi, in še ne kažejo znakov upadanja. V Luksemburgu tudi v najhujših kriznih letih niso presegli 1 odstotka, kar nakazuje na to, da banke v tej državi niso imele in nimajo problemov s pobiranjem obresti in glavnice, oziroma se proti temu ustrezno zavarujejo.

4.2 Dostopnost bančnega sistema

Kazalci, ki sem jih uvrstil v skupino dostopnost bančnega sistema, prikazujejo, na kakšen način in v kolikšni meri stranke dostopajo do uslug bank. Prikazujejo tudi razvitost mreže sistema, preko katere lahko stranke opravljajo svoje transakcije in druge ponujene storitve.

V skupini, ki prikazuje dostopnost, sem poskušal zajeti vse vrste oblik dostopa do bančnih storitev. Analiziral bom dostopnost do storitev preko najstarejše oblike dostopa, to je preko poslovalnic, zajel pa bom tudi novejša oblike, kot je elektronsko plačevanje. Na žalost podatki o plačevanju z uporabo mobilnih naprav niso bili dostopni za večino držav, zato tega zanimivega kazalca nisem mogel vključiti v svojo analizo.

Podatke vseh kazalcev dostopnosti bančnega sistema prikazujem na naslednji strani, temu sledi opis kazalcev.

4.2.1 Stopnja uporabe kreditnih kartic

Stopnja uporabe kreditnih kartic predstavlja, kolikšen delež prebivalstva, ki je starejši od 15 let, uporablja kreditne kartice (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

V Tabeli 4 je prikazana stopnja uporabe kreditne kartice v državah EU. Višji delež nakazuje na večjo razvitost bančnega sistema, saj potrebujejo uporabniki poleg samih kartic tudi možnost uporabe kreditnih kartic (npr. Point-of-sale terminale oz. prodajno mesto, ki omogoča kartično plačevanje, spletno nakupovanje itd.). Zaradi zgoraj naštetega menim, da kazalec predstavlja enega izmed osnovnih pokazateljev modernejšega dostopa in uporabe bančnih storitev, kar je razlog, da ga uvrščam v analizo bančnih sistemov v EU.

V letu 2011 je v Sloveniji kreditne kartice uporabljajo 38,6 odstotka prebivalstva starejšega od 15 let. Slovenija se med državami EU uvršča na trinajsto mesto in je nad povprečjem EU, saj dosega 110 odstotkov povprečja EU. Daleč najrazvitejša država pri uporabi kreditnih kartic je Luksemburg, kjer kreditne kartice uporablja 72,4 odstotkov prebivalcev, starejših od 15 let in presega povprečje v EU za 106 odstotkov. Luksemburgu na drugem in tretjem mestu sledita Finska in Irska. Kreditne kartice najmanj uporabljajo v Bolgariji, Romuniji in Litvi, kjer delež uporabe ne presega 13,4 odstotkov prebivalstva, starejšega od 15 let oz. ne presega 38 odstotkov povprečja EU. Prebivalci držav EU15 uporabljajo več kreditnih kartic, kot povprečje EU, saj presegajo povprečje EU za 13 odstotkov. Države evroobmočja prav tako kažejo višjo razvitost od EU, saj povprečje presegajo za 11 odstotkov.

Tabela 4: Kazalci dostopnosti bančnega sistema v letu 2011

Država	Kreditne kartice	Rang	Indeks (EU=100)	Debetne kartice	Rang	Indeks (EU=100)	Elektronsko plačevanje	Rang	Indeks (EU=100)	Bančne poslovalnice	Rang	Indeks (EU=100)	Bankomati	Rang	Indeks (EU=100)
Avstrija	38,9%	12	111	86,8%	9	130	55,3%	12	110	15,1	28	39	113,5	5	112
Belgija	54,3%	4	155	85,8%	10	128	71,1%	6	142	43,4	7	111	93,1	12	92
Bolgarija	10,4%	28	30	45,8%	24	68	4,6%	28	9	59,8	6	153	93,6	11	92
Ciper	45,9%	8	130	46,4%	23	69	30,2%	22	60	102,2	1	262	75,7	15	75
Češka	26,5%	20	75	61,0%	22	91	44,7%	15	89	23,1	21	59	43,4	27	43
Danska	44,9%	9	128	90,1%	5	135	85,6%	2	170	38,7	11	99	61,0	18	60
Estonija	30,2%	18	86	92,3%	3	138	74,1%	5	148	17,2	24	44	87,2	14	86
Finska	63,9%	2	182	89,3%	6	133	88,2%	1	176	15,1	27	39	36,4	28	36
Francija	37,5%	14	107	69,2%	16	103	65,1%	9	130	41,2	9	106	108,9	7	108
Grčija	17,5%	24	50	34,0%	27	51	7,7%	27	15	38,8	10	99	73,1	16	72
Hrvaška	34,8%	16	99	74,8%	12	112	17,3%	25	35	35,7	13	91	109,4	6	108
Irska	55,6%	3	158	70,5%	15	105	61,5%	11	123	27,7	18	71	90,4	13	89
Italija	30,5%	17	87	35,2%	26	53	27,8%	24	55	66,0	4	169	99,3	10	98
Latvija	19,9%	22	57	77,8%	11	116	52,7%	13	105	30,3	16	78	63,2	17	62
Litva	13,4%	26	38	61,3%	21	92	31,5%	20	63	27,7 ²	17	71	47,8	25	47
Luksemburg	72,4%	1	206	73,2%	13	109	67,7%	7	135	86,3	3	221	106,2	8	105
Madžarska	15,0%	25	43	62,4%	19	93	28,7%	23	57	16,4	25	42	57,6	20	57
Malta	52,9%	6	150	71,2%	14	106	34,5%	19	69	41,7	8	107	55,5	22	55
Nemčija	35,7%	15	102	88,0%	7	132	64,2%	10	128	15,5	26	40	118,8	4	117
Nizozemska	41,4%	11	118	97,6%	1	146	80,2%	4	160	21,3	23	55	55,9	21	55
Poljska	17,7%	23	50	37,3%	25	56	31,4%	21	63	32,1	15	82	53,4	23	53
Portugalska	29,6%	19	84	68,2%	18	102	48,3%	14	96	64,1	5	164	191,7	1	189
Romunija	11,7%	27	33	27,7%	28	41	10,5%	26	21	32,9	14	84	60,6	19	60
Slovaška	20,3%	21	58	68,3%	17	102	43,4%	17	86	25,9	19	66	52,4	24	52
Slovenija	38,6%	13	110	91,9%	4	137	40,6%	18	81	38,3	12	98	104,6	9	103
Španija	41,9%	10	119	62,2%	20	93	43,4%	16	86	89,6	2	229	149,2	2	147
Švedska	53,5%	5	152	95,5%	2	143	84,9%	3	169	21,7	22	56	45,2	26	45
Združeno kraljestvo	51,6%	7	147	87,6%	8	131	65,3%	8	130	24,2	20	62	124,3	3	123
EU	35,2% ¹	n.p.	100	66,9% ¹	n.p.	100	50,2% ¹	n.p.	100	39,1 ¹	n.p.	100	101,2 ¹	n.p.	100
EU15	39,7% ¹	n.p.	113	72,2% ¹	n.p.	108	56,2% ¹	n.p.	112	41,0 ¹	n.p.	105	112,1 ¹	n.p.	111
EU25	36,6% ¹	n.p.	104	68,9% ¹	n.p.	103	52,9% ¹	n.p.	105	39,0 ¹	n.p.	100	103,0 ¹	n.p.	102
Evroobmočje	38,9%	n.p.	111	71,2%	n.p.	106	55,3%	n.p.	110	44,4 ¹	n.p.	114	111,2 ¹	n.p.	110

Opomba: 1) Povprečje vrednosti kazalca izračunan z uteži; 2) Podatek za leto 2010.

Vir: Odrasla populacija v državah članicah, b.l.; Raziskava o finančnem dostopu, b.l.; Svetovni finančni razvoj, b.l.

Zahodnoevropske in skandinavske države imajo višjo uporabo kreditnih kartic, kar je povsem razumljivo, saj je plačevanje z njimi v teh državah dalj časa prisotno, kot na primer v Romuniji in Bolgariji. Poleg tega je v zahodnih državah tudi spletno nakupovanje, ki navadno zahteva kreditno kartico, bolj razvito, kot pa v državah vzhodne Evrope. Poskušal sem poiskati podatke, ki bi potrdili ali pa ovrgli tezo, da imajo države na prvih mestih večji delež uporabe kreditnih kartic tudi zato, ker banke ob odprtju osnovnega transakcijskega računa običajno izdajo kreditno kartico, vendar teh podatkov nisem uspel dobiti.

4.2.2 Stopnja uporabe debetnih kartic

Stopnja uporabe kreditnih kartic predstavlja kolikšen delež prebivalstva, ki so starejši od 15 let uporabljajo debetne kartice (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

V Tabeli 4 prikazujem delež uporabe debetnih kartic v državah EU. Prav tako kot pri kreditnih karticah, tudi pri debetnih kreditnih karticah višji delež uporabe nakazuje na višjo razvitost. Po pričakovanjih so deleži uporabe debetnih kartic višji kot pri kreditnih karticah, saj banke ob odprtju računa pogosteje izdajajo debetne kartice. Poleg tega so običajno letni stroški debetnih kartic manjši, zato jih uporablja več ljudi. Razlogi, zakaj sem ta kazalec uvrstil v analizo, so podobni kot pri kreditnih karticah, saj tudi uporaba debetnih kartic nakazuje na razvitost bančnega sistema pri nujenju plačilnih storitev.

Slovenija se na podlagi kazalca uporabe debetnih uvršča na visoko četrto mesto in presega povprečje EU za 37 odstotkov. Debetne kartice največ uporabljajo na Nizozemskem, kjer jih uporablja kar 97,6 odstotkov prebivalstva, starega več kot 15 let. Na drugem mestu po uporabi debetnih kartic je Švedska, kateri sledi Estonija. Najmanj uporabljajo debetne kartice v Romuniji, kjer uporaba dosega 41 odstotkov povprečja EU. Romuniji malo presenetljivo sledita Grčija in Italija, ki sta kot članici EU15 močno pod povprečjem EU, saj dosegata 51 odstotkov oz. 53 odstotkov povprečja EU. Pri tem moramo upoštevati, da tudi pri uporabi kreditnih kartic Grčija in Italija nista dosegali visokega mesta (štiriindvajseto mesto in sedemnajsto mesto). Države EU15 imajo višjo penetracijo debetnih kartic kot celotna EU, saj dosegajo 108 odstotkov povprečja EU. Ta razlika pa ni tako izrazita kot pri kreditnih karticah, predvsem zaradi Grčije in Italije, ki znižujeta povprečje EU15. Države evroobmočja za 6 odstotkov presegajo povprečje EU.

Vse države imajo višji delež uporabe debetnih kartic v primerjavi s kreditnimi, vendar je pri državah Ciper in Luksemburg ta razlika manj kot ena odstotna točka, pri Italiji pa 4,7 odstotne točke. Pri vseh ostalih državah je razlika dvomestna, največja je v Estoniji, kjer razlika znaša 62 odstotnih točk. Tudi pri tem kazalcu prednjačijo zahodnoevropske države, medtem ko so na zadnjih mestih vzhodnoevropske države, z izjemo Italije in Grčije, ki sta presenetljivo med zadnjimi državami. Tudi tukaj sem poskušal poiskati podatke, ki bi

potrdili ali pa ovrgli tezo, da imajo države na prvih mestih večji delež kreditnih kartic zato, ker banke ob odprtju osnovnega transakcijskega računa običajno izdajo debetno kartico, vendar tudi teh podatkov nisem uspel dobiti. Ob pregledu ponudbe bank v Sloveniji lahko rečem, da banke ob odprtju osnovnega transakcijskega računa izdajo uporabniku debetno kartico, kar je eden izmed razlogov, da je Slovenija na visokem četrtem mestu.

4.2.3 Elektronsko plačevanje

Kazalec predstavlja delež prebivalstva starega 15 let ali več, ki so v zadnjih 12 mesecih uporabili elektronska plačila za plačevanje položnic, ali za nakup stvari in so pri tem uporabili denar na njihovih računih. Kazalec prikazuje dostopnost bančnega sistema v smislu elektronskega bančništva (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

Delež elektronskega plačevanja po državah prikazujem v Tabeli 4. Elektronsko plačevanje nakazuje na razvitost bančnega sistema pri uveljavljanju novih bančnih poti. Pri primerjanju tega kazalca je potrebno upoštevati tudi druge dejavnike, ki vplivajo na delež elektronskega plačevanja, kot so računalniška pismenost, število računalnikov na 1.000 prebivalcev itd. Čeprav kazalec prikazuje samo elektronsko plačevanje, ki je le en del internetnega bančništva, menim, da je varno upoštevati kazalec kot merilo razvitosti internetnega bančništva, saj je elektronsko plačevanje ena izmed najpogostejše uporabljenih storitev internetnega bančništva.

Kazalec je pokazatelj razvoja internetnega bančništva v bančnem sistemu, saj implementacija internetnih storitev v bančništvu zmanjšujejo transakcijske in procesne stroške, poleg tega so nepovratni stroški povezani z nudenjem internetnih storitev zanemarljivi v primerjavi s tradicionalnim poslovanjem preko poslovalnic (Goddard et al., 2001, str. 18).

Slovenija se je v letu 2011, glede na ta kazalec s 40,6 odstotki uvrstila na osemnajsto mesto. Razvitost elektronskega poslovanja v Sloveniji je pod povprečjem EU, saj dosega 81 odstotkov povprečja EU. Na prvih treh mestih so skandinavske države Finska, Danska in Švedska, kjer je uporaba elektronskega plačevanja od 69 do 76 odstotkov večja od povprečja EU. Na zadnjih treh mestih so države Bolgarija, Grčija in Romunija. Če je bila slabša uvrstitev za Bolgarijo in Romunijo pričakovana, pa temu ni bilo tako za Grčijo, kjer je uporaba elektronskega plačevanja 7,7 odstotna in dosega skromnih 15 odstotkov povprečja EU. Pri tem kazalcu se je ponovno izkazalo, da so države EU15 bolj razvite od povprečja EU, saj v povprečju dosega 12 odstotni večji delež od povprečja EU. Države evroobmočja so prav tako presegle povprečje EU, saj dosega 110 odstotkov povprečja EU.

Podatki o dostopnosti do interneta in o računalniški pismenosti (Computer skills in the EU27 in figures, 2012; Uporabniki interneta, b.l.) potrjujejo, da je spletno bančništvo bolj razvito v državah z večjo računalniško pismenostjo in boljšim dostopom do interneta. Najboljše računalniško znanje in dostop do interneta imajo zahodne in skandinavske države, medtem ko imajo najslabši dostop do interneta in najslabšo računalniško pismenost v državah, ki tudi v elektronskem plačevanju zasedajo zadnja mesta. To so Romunija, Bolgarija in Grčija.

4.2.4 Število bančnih poslovalnic

Število bančnih poslovalnic na 100.000 odraslih, nam prikazuje dostopnost bančnih uslug, ki jih nudijo banke v posameznih državah (Raziskava o finančnem dostopu, b.l.).

V Tabeli 4 prikazujem število bančnih poslovalnic v posamezni državi, v letu 2011. Število poslovalnic nakazuje na razvejanost mreže bančnega sistema v državi in kako dostopne so prebivalstvu storitve, ki jih banke nudijo v poslovalnicah. Število bančnih poslovalnic prikazuje najstarejši kanal, po katerem stranke bank dostopajo do ponujenih storitev. Njihov pomen se v razvitejših bančnih sistemih zmanjšuje, predvsem zaradi naraščajoče uporabe internetnega bančništva, kjer so stroški nižji. Vendar pa so poslovalnice še vedno potrebne za zahtevnejše storitve, kot je odpiranje transakcijskega računa, sklepanje večjega posojila in drugih storitev, za katere je potrebna prisotnost bančnega uslužbenca. Pri tem kazalcu bi opozoril na to, da je podatek za Litvo iz leta 2010 in iz istega vira kot podatki za ostale države, saj nisem uspel najti podatka za leto 2011 iz drugih virov.

Slovenija je na podlagi tega kazalca uvrščena na dvanajsto mesto in ima z dobrimi 38 poslovalnicami na 100.000 prebivalcev skoraj enako število poslovalnic, kot je povprečje EU, saj dosega 98 odstotkov povprečja EU. Daleč največ poslovalnic ima Ciper, kjer sta 102 poslovalnici na 100.000 prebivalcev, kar je 162 odstotkov več kot je povprečje v EU. Na drugem in tretjem mestu sta Španija in Luksemburg. Obe državi imata za več kot 120 odstotkov več poslovalnic, kot je povprečje EU. Najmanj poslovalnic imajo države Avstrija, Finska in Nemčija, od katerih nobena ne presega 40 odstotkov povprečja EU. Države EU15 imajo 5 odstotkov več poslovalnic, kot je povprečje EU, medtem ko ima evroobmočje za 14 odstotkov več poslovalnic od povprečja EU.

Razlog, da je Ciper na prvem mestu po številu poslovalnic, je v tem, da je na Cipru, ki ima slabih 800 tisoč prebivalcev, relativno veliko kreditnih institucij (142), kot je prikazano v Tabeli 2. Za primerjavo, Slovenija ima približno 2 milijona prebivalcev in je imela 22 institucij v letu 2011. Na Cipru je veliko število bank tudi zato, ker ima Ciper ugodno davčno politiko, ki privablja velike količine tujega denarja, predvsem iz Rusije.

4.2.5 Število bankomatov

Število bankomatov na 100.000 odraslih prikazuje, kako dostopno je dvigovanje gotovine s pomočjo bankomatov v posamezni državi (Raziskava o finančnem dostopu, b.l.).

V Tabeli 4 prikazujem število bankomatov na 100.000 prebivalcev v posamezni državi EU. Večje število bankomatov nakazuje na lažjo dostopnost do denarja v fizični obliki, ki jo nudi bančni sistem preko bankomatov. Uporaba kazalca, ki prikazuje število bankomatov se mi zdi smiselna, saj so bankomati najbolj priročni kanal za dostopanje do gotovine v zmernih količinah. Bankomati so odprti 24 ur na dan, poleg tega so ponavadi prisotni na več lokacijah kot poslovalnice (tudi v manjših krajih, kjer obratovanje poslovalnice ne opravičuje stroškov), kar povečuje priročnost uporabe. Zaradi zgoraj naštetih dejstev sem vključil število bankomatov v analizo, saj predstavlja drug pogled na dostopnost bančnih storitev.

Slovenija je bila glede na ta kazalec v letu 2011 z dobrimi 105 bankomati razvrščena na deveto mesto in je nad povprečjem EU, saj je dosegala 103 odstotke povprečja EU. Na prvih dveh mestih sta državi iberskega polotoka Portugalska in Španija, ki imata za 89 oz. 47 odstotkov več bankomatov na 100.000 prebivalcev, kot je povprečje EU. Najmanj bankomatov imajo Finska, Češka in Švedska, ki dosegajo od 36 do 45 odstotkov povprečja EU. Države EU15 imajo za 11 odstotkov več bankomatov na 100.000 prebivalcev kot je povprečje EU. Države članice evroobmočja imajo prav tako več bankomatov kot je povprečje EU, saj dosegajo 110 odstotkov povprečja EU.

Razlog za tako visoko število bankomatov na Portugalskem je omrežje Multibanco. Omrežje, ki ga upravlja Sociedade Interbancária de Serviços S.A (v nadaljevanju SIBS), je v lasti šestindvajsetih bank in s skoraj 14 tisoč bankomati v letu 2011 predstavlja večino bankomatov na Portugalskem. Posebnost teh bankomatov je, da poleg običajnega dviga denarja in plačevanja položnic omogočajo še veliko drugih storitev, kot je nakup vstopnic za koncerte in kino, možnost transakcije med transakcijskimi računi znotraj iste banke, možnost medbančne transakcije, plačilo prispevkov za socialno varnost, plačilo davkov, nakup polnilnih kartic za mobilni telefon in drugih storitev (SIBS – annual report 2011, b.l.; The Multibanco System in Portugal, 2014.). S tem se uporaba bankomata močno poveča, kar je tudi razlog za tako njihovo razširjenost, saj so stroški na transakcijo manjši. Pri bankomatih je zanimivo to, da je v vseh državah število bankomatov višje kot število poslovalnic, kar je razumljivo, saj so stroški obratovanja in vzdrževanja bankomata nižji kot pri poslovalnicah. Edina izjema pri tem je Ciper, ki ima približno 26 bankomatov manj na 100.000 prebivalcev, kot pa bančnih poslovalnic. Razloga, zakaj je temu tako, nisem uspel najti, razen razlage, da imajo na Cipru že tako veliko število poslovalnic, da ne potrebujejo toliko bankomatov, saj so poslovalnice na vsakem koraku.

4.3 Pridobivanje kredita

Kazalci v tej skupini so pridobljeni iz podatkovne baze Svetovne banke in skupaj predstavljajo raziskavo o pridobivanju kredita v posameznih državah. Kazalci na nek način prikazujejo, v kolikšni meri banke v določeni državi med seboj sodelujejo in si izmenjujejo podatke o posojilojemalcih. Te informacije posojilodajalcem omogočajo boljšo odločitev o dodelitvi kredita in zmanjšujejo delež nedonosnih posojil in zlorab. Podatki o zgodovini posojilojemalca so dobri tudi zanj, saj mu ni potrebno dokazovati njegove preteklosti odplačevanja, kar olajša postopek pridobivanja kredita. En kazalec pa prikazuje v kolikšni meri zakon ščiti pravice posojilojemalcev in posojilodajalcev.

Vsi uporabljeni kazalci v tej skupini se mi zdijo smiselni za analizo, saj predstavljajo več vidikov, ki so pomembni pri pridobivanju kredita, tako s strani kreditodajalca, kot tudi s strani kreditojemalca.

Podatke vseh kazalcev skupine pridobivanja kreditov prikazujem na naslednji strani, temu sledi opis kazalcev.

4.3.1 Indeks globine kreditnih informacij

Indeks globine kreditnih informacij meri pravila, ki vplivajo na obseg, dostopnost in kakovost razpoložljivih kreditnih informacij preko javnih ali privatnih kreditnih registrov. Indeks se giblje od 0 do 6, pri čemer višje vrednosti nakazujejo na več razpoložljivih informacij, ki olajšujejo odločitve o odobritvi posojil (Indeks kakovosti kreditnih informacij, b.l.).

V Tabeli 5 prikazujem indeks globine informacij v posamezni državi EU. Izmenjava kreditnih informacij je pomembna z več vidikov. Pri izmenjavi podatkov lahko skrbniki posojilojemalcev preverijo posojilojemalčevo kreditno sposobnost z uporabo objektivnih kriterijev. Dostopnost do kreditnih informacij je dobra tudi za posojilojemalce, saj imajo tisti posojilojemalci, ki imajo dobro kreditno sposobnost, večje možnosti, da dobijo kredit. Tudi regulator ima koristi iz izmenjave kreditnih informacij, saj mu le-ta nudi orodje za nadzor in spremljanje kreditnega tveganja v ekonomiji (Getting Credit – Why it matters, 2014). Indeks globine kreditnih informacij se mi zdi primeren za analizo, saj izmenjava kreditnih informacij pomaga zmanjševati informacijske asimetrije, povečuje možnost pridobitve kredita za manjša podjetja, zmanjšuje obrestne mere, izboljša posojilojemalčevo disciplino in podpira regulatorje pri nadzoru in spremljanju kreditnega tveganja.

Tabela 5: Kazalci pridobivanja kredita v letu 2011

Država	Kreditne informacije	Rang	Indeks (EU=100)	Stopnja javnih registrov	Rang	Indeks (EU=100)	Stopnja privatnih registrov	Rang	Indeks (EU=100)	Indeks pravnih pravic	Rang	Indeks (EU=100)
Avstrija	6	1	137	1,7%	13	11	51,6%	14	103	7	12	103
Belgija	4	17	91	72,6%	2	465	0,0%	24	0	6	18	88
Bolgarija	4	17	91	52,8%	5	338	28,8%	17	57	9	3	133
Ciper	2	26	46	0,0%	15	0	7,4%	22	15	9	3	133
Češka	5	6	114	6,1%	10	39	95,7%	8	190	6	18	88
Danska	4	17	91	0,0%	15	0	7,3%	23	15	9	3	133
Estonija	5	6	114	0,0%	15	0	33,1%	16	66	7	12	103
Finska	4	17	91	0,0%	15	0	20,5%	19	41	8	9	118
Francija	4	17	91	43,3%	6	277	0,0%	24	0	7	12	103
Grčija	5	6	114	0,0%	15	0	82,4%	10	164	4	23	59
Hrvaška	5	6	114	0,0%	15	0	100,0%	1	199	7	12	103
Irska	5	6	114	0,0%	15	0	100,0%	1	199	9	3	133
Italija	5	6	114	23,0%	7	147	100,0%	1	199	3	26	44
Latvija	5	6	114	59,7%	3	382	0,0%	24	0	10	1	147
Litva	6	1	137	15,0%	9	96	75,6%	11	150	5	22	74
Luksemburg	0	27	0	0,0%	15	0	0,0%	24	0	4	23	59
Madžarska	4	17	91	0,0%	15	0	16,1%	20	32	7	12	103
Malta	0	27	0	0,0%	15	0	0,0%	24	0	3	26	44
Nemčija	6	1	137	1,3%	14	8	100,0%	1	199	7	12	103
Nizozemska	5	6	114	0,0%	15	0	83,2%	9	166	6	18	88
Poljska	6	1	137	0,0%	15	0	74,8%	12	149	9	3	133
Portugalska	5	6	114	86,2%	1	552	21,5%	18	43	3	26	44
Romunija	5	6	114	15,2%	8	97	42,0%	15	84	9	3	133
Slovaška	4	17	91	2,6%	12	17	56,1%	13	112	8	9	118
Slovenija	4	17	91	3,3%	11	21	100,0%	1	199	4	23	59
Španija	5	6	114	54,7%	4	350	11,4%	21	23	6	18	88
Švedska	4	17	91	0,0%	15	0	100,0%	1	199	8	9	118
Združeno kraljestvo	6	1	137	0,0%	15	0	100,0%	1	199	10	1	147
EU	4	n.p.	100	15,6%	n.p.	100	50,3%	n.p.	100	7	n.p.	100
EU15	5 ²	n.p.	103	21,4% ¹	n.p.	137	64,3% ¹	n.p.	128	6 ²	n.p.	95
EU25	4 ²	n.p.	99	18,5% ¹	n.p.	119	64,4% ¹	n.p.	128	7 ²	n.p.	97
Evroobmočje	4	n.p.	94	19,4%	n.p.	124	42,6%	n.p.	85	6	n.p.	91

Opomba: 1) Povprečje vrednosti kazalca izračunan z uteži; 2) Povprečje vrednosti kazalca.

Vir: Indeks kakovosti kreditnih informacij, b.l.; Indeks pravnih pravic, b.l.; Odrasla populacija v državah članicah, b.l.; Stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijam, b.l.; Stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami, b.l.

Indeks globine kreditnih informacij meri pravila in prakso, ki vplivajo na pokritost, obseg in dostopnost kreditnih informacij dostopnih preko javnih ali pa privatnih registrov. Ena točka je dodeljena za vsako od naslednjih 6 lastnosti, ki so dostopne v javnih ali privatnih registrih ali pa obeh (Getting credit methodology, 2014):

- podatki so dostopni za podjetja in za posameznike;
- dostopne so tako pozitivne informacije (npr. vzorec pravočasnih plačil), kot tudi negativne informacije (npr. zamujanje s plačili);
- podatke poleg finančnih institucij posredujejo tudi trgovska podjetja in gospodarske javne službe;
- podatki so dostopni za več kot zadnji dve leti in v kolikor so podatki o zgodovini v registru izbrisani takoj, ko je kredit plačan, država dobi oceno 0;
- dostopni so tudi podatki o posojilih, ki znašajo manj kot 1 odstotek dohodka na prebivalca;
- posojilojemalci imajo po zakonu pravico dostopa do svojih podatkov.

V Sloveniji je bil v letu 2011 indeks globine kreditnih informacij 4, kar Slovenijo uvršča na mesto od sedemnajstega do šestindvajsetega mesta. Države Avstrija, Litva, Nemčija, Poljska in Združeno kraljestvo so dosegle najvišjo vrednost indeksa, to je vrednost 6. Na drugi strani sta državi Malta in Luksemburg dosegli vrednost 0. Države EU15 imajo za 3 odstotke boljše kreditne informacije kot je povprečje EU, medtem ko ima evroobmočje, predvsem zaradi Luksemburga in Malte, za 6 odstotkov nižje povprečje kakovosti kreditni informacij v primerjavi s povprečjem EU.

Očitno je, da registri v državah na prvem mestu omogočajo vseh 6 lastnosti, medtem ko v Sloveniji dve lastnosti nista dostopni v registrih. Ob pregledu spletne strani SISBON-a (Podatki v SISBON, 2014) lahko sklepam, da v Sloveniji registri ne omogočajo podatkov o podjetjih in posameznikih (omogočajo samo za posameznike) in podatkov s strani trgovskih podjetij in gospodarskih javnih družb. Do te ugotovitve sem prišel zato, ker že samo SISBON pokriva vse ostale 4 lastnosti, zato je nemogoče, da bi javni register pokrival še kakšno dodatno lastnost, ki je ne pokriva SISBON. Če bi javni register pokrival še kakšno lastnost, potem bi imela Slovenija več točk, saj ta kazalec upošteva kakovost informacij iz obeh registrov. Banke na Malti in v Luksemburgu ne izmenjujejo nobenih kreditnih informacij o svojih strankah, kar nakazuje na politiko bank v teh dveh državah, da skrbno varujejo kakršnekoli informacije o svojih strankah.

4.3.2 Stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijami

Stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijami prikazuje število posameznikov in podjetij o katerih so v registru dostopne aktualne informacije o zgodovini odplačevanja,

neplačanih dolgovi ali neporavnanih kreditih. Stopnja javnih registrov je izražena z deležem odrasle populacije (Stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijami, b.l.).

Delež dostopnosti javnih registrov s kreditnimi informacijami prikazujem v Tabeli 5. Javni registri so ena izmed oblik izmenjave kreditnih informacij. Izmenjava podatkov, kot že rečeno, vpliva na več vidikov pridobivanja kredita. Ker je to način izmenjave kreditnih informacij o posojilodajalcih, do katere imajo dostop tudi druge institucije, se mi zdi ta kazalec smiseln za mojo analizo.

V Sloveniji javno dostopni registri s kreditnimi informacijami nudijo informacije o 3,3 odstotkih posameznikov in podjetij, kar predstavlja 21 odstotkov povprečja EU. Slovenija se s tem deležem uvršča na enajsto mesto. Javni dostop do kreditnih informacij je najbolj omogočen na Portugalskem, kjer lahko banke preko javnih registrov dostopajo do kreditnih informacij o 86,2 odstotka posameznikov in podjetij, kar predstavlja 552 odstotkov povprečja EU. Na drugem in tretjem mestu sta Belgija in Latvija. Zadnje mesto si deli kar štirinajst držav, ki nimajo javnih registrov s kreditnimi informacijami. Zaradi držav, ki nimajo javnih registrov s kreditnimi informacijami je povprečje EU nizko, saj znaša 15,6 odstotkov odrasle populacije. Javni registri s kreditnimi informacijami v državah EU15 ponujajo dostop do informacij o 21,4 odstotkov posameznikov in podjetij (za 37 odstotkov več kot je povprečje EU), v evroobmočju delež znaša 19,4 odstotkov, kar je za 24 odstotkov več kot je povprečje EU.

Javni register je definiran kot baza podatkov, ki jo upravlja javni sektor, ponavadi centralna banka (Getting credit methodology, 2014), medtem ko so privatni registri definirani kot zasebna podjetja ali neprofitne organizacije, ki upravljajo z bazo podatkov o kreditni zgodovini posameznika ali podjetij. Kot je razvidno iz Tabele 5 imajo redke države visok delež, tako pri javnih, kot tudi pri privatnih registrih. Menim, da je razlog v tem, kako je zbiranje informacij v posamezni državi organizirano in kdo ga upravlja (centralna banka ali pa neodvisno podjetje), če sploh postoji izmenjava informacij.

4.3.3 Stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami

Stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami nam poroča število posameznikov in podjetij, o katerih so v registru dostopne aktualne informacije o zgodovini odplačevanja, neplačanih dolgovi ali pa neporavnanih kreditih. Število je izraženo kot delež odrasle populacije (Stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami, b.l.).

Privatni registri s kreditnimi informacijami predstavljajo v moji analizi drugi način izmenjave kreditnih informacij in ker predstavljajo najpogostejšo obliko izmenjave kreditnih informacij, so zelo pomembni za mojo analizo. Delež dostopnosti privatnih registrov s kreditnimi informacijami prikazujem v Tabeli 5. Prav tako kot javni registri,

tudi privatni registri pripomorejo k pridobivanje kredita na več načinov, kar opisujem na prejšnjih straneh. Privatni registri so bolj razširjeni kot javni, saj omogočajo izmenjavo občutljivih informacij samo med člani privatnega registra.

V Sloveniji privatni registri pokrivajo 100 odstotkov posameznikov in podjetij, izraženo v deležu odrasle populacije. Delež je za 99 odstotkov višji, kot je povprečje EU. Prvo mesto si s Slovenijo deli še šest drugih držav, v petih državah EU pa ni privatnega registra s kreditnimi informacijami. V povprečju imajo banke v EU dostop do kreditnih informacij preko privatnih registrov za malo več kot polovico posameznikov in podjetij. Delež v državah EU15 je za 28 odstotkov višji kot je povprečje EU, medtem ko je v evroobmočju za 15 odstotkov nižji.

Luksemburg in Malta nimata niti javnih niti privatnih registrov s kreditnimi informacijami. To pomeni, da si banke ne izmenjujejo podatkov o posojilojemalcih, kar nakazuje na veliko varovanje zasebnosti svojih strank. Po drugi strani to pomeni višje stroške pri preverjanju zgodovine posameznikov in podjetij pri dodeljevanju kreditov. Kar nekaj držav, ki so imele zelo nizke deleže javnih registrov s kreditnimi informacijami, ima zelo visok delež privatnih registrov s kreditnimi informacijami. Med njimi je tudi Slovenija, kjer so banke zavezane, da si izmenjujejo podatke o posameznikih preko sistema SISBON.

Pri obeh kazalcih o registrih s kreditnimi informacijami je potrebno opozoriti na to, da, kot pravi definicija, predstavljata delež posameznikov in podjetij o katerih so dostopne kreditne informacije. Delež pa je izražen glede na odraslo populacijo v državi. Zato je zmotno mišljenje, da so podatki dostopni za vsa podjetja in posameznike, v kolikor znaša delež 100 odstotkov (kot je to primer v Sloveniji, v primeru privatnih registrov). V Sloveniji se podatki o podjetjih ne izmenjujejo, vendar ker delež temelji na deležu odraslih oseb (posameznikov), za katere obstaja zakonska obveznost za izmenjavo podatkov, znaša kazalec privatnih registrov 100 odstotkov.

4.3.4 Indeks pravnih pravic

Moč indeksa pravnih pravic meri stopnjo, do katere stečajna zakonodaja ščiti pravice posojilojemalcev in posojilodajalcev ter s tem olajšuje posojanje. Vrednost indeksa je med 0 in 10, kjer višja ocena nakazuje, da so zakoni oblikovani tako, da nudijo širši dostop do posojila (Indeks pravnih pravic, b.l.).

V Tabeli 5 prikazan indeks pravnih pravic vpliva na dostopnost posojil. Pravne pravice urejajo pravno zaščito posojilodajalcev v primeru stečaja ali reorganizacije posojilojemalca. Bolj kot so posojilodajalci zaščiteni v takšnih primerih, bolj so pripravljeni posojati denar. Pravne pravice v državah urejajo tudi vprašanje, kaj je lahko zastavljeno kot zavarovanje za posojilo. Če lahko podjetje poleg nepremičnin zastavi tudi

druga sredstva (npr. neopredmetena sredstva, sredstva v pridobivanju itd.), to pripomore k večji kreditni dostopnosti in nižjim obrestnim meram (Getting Credit – Why it matters, 2014). Kot predstavljam v prejšnjem odstavku, so pravne pravice pomemben dejavnik pri dodeljevanju kreditov in vplivajo na delovanje celotnega bančnega sistema. Zato sem jih kot pomemben del bančnega sistema vključil v mojo analizo.

Indeks pravnih pravic je v Sloveniji znašal 4, kar pomeni 59 odstotkov povprečja EU in je na triindvajsetem mestu med vsemi državami. Enako vrednost indeksa kot Slovenija imata tudi Luksemburg in Grčija. Edini državi, ki imata najvišji možni indeks pravnih pravic sta Latvija in Združeno kraljestvo. Države Italija, Malta in Portugalska imajo izmed vsemi članicami najnižji indeks pravnih pravic, ki v teh državah znaša 3. Povprečje držav EU15 je za 5 odstotkov nižji, kot je povprečje EU, prav tako pa je tudi povprečje evroobmočja nižje za 9 odstotkov od povprečja EU.

Podobno kot pri indeksu globine kreditnih informacij, tudi pri indeksu pravnih pravic raziskava ocenjuje 10 lastnosti zakonov, ki urejajo zavarovanje za posojilo in stečajno zakonodajo. Za vsako lastnost, ki je omogočena v posamezni državi, se dodeli eno točko (Getting credit methodology, 2014). Podatka, ki bi razjasnil katerih lastnosti slovenska zakonodaja, ki jo obravnava ta kazalec, ne zagotavlja, nisem uspel dobiti. Vendar je očitno, da je bila Slovenija na tem področju precej v ozadju v primerjavi z Latvijo in Združenim kraljestvom, ki sta dosegla vseh deset točk. Prav tako nisem uspel pridobiti podatkov, ki bi pojasnili, katerih pogojev ne zadostijo pravni sistemi v državah, ki so na zadnjem mestu.

4.4 Širše okolje bančnih sistemov

V tej skupini predstavljam štiri kazalnike, ki prikazujejo določne značilnosti bančnega sistema oz. okolja v katerem banke delujejo. Kazalci, ki predstavljajo okolje v katerem banke delujejo se mi zdijo zelo pomembni za mojo analizo, saj je poslovanje bank odvisno tudi od širšega okolja. Dva izmed kazalcev v tej skupini prikazujeta lastništvo v bankah (tuje in državno), eden kazalec prikazuje stabilnost bančnega sistema, medtem ko četrti kazalec nakazuje na stopnjo korupcije v državi.

Podatke skupine širšega okolja bančnih sistemov prikazujem na naslednji strani, temu sledi opis kazalcev.

Tabela 6: Širše okolje bančnega sistema v letu 2011

Država	Sredstva v tuji lasti	Rang	Indeks (EU=100)	Sredstva v državni lasti ³	Rang	Indeks (EU=100)	Stabilnost bančnega sistema	Rang	Indeks (EU=100)	Dojemanje korupcije	Rang	Indeks (EU=100)
Avstrija	25,1%	19	125	11,8%	9	79	22,6	3	169	7,8	7	126
Belgija	51,5%	15	257	0,0%	23	0	6,4	23	48	7,5	9	121
Bolgarija	76,5%	10	381	3,2%	16	22	16,8	7	126	3,3	28	53
Ciper	31,6%	16	158	1,2%	19	8	1,0	27	8	6,3	13	102
Češka	94,9%	1	473	2,9%	17	20	14,5	9	109	4,4	21	71
Danska	12,3%	22	61	0,6%	21	4	13,2	12	99	9,4	1	152
Estonija	94,2%	2	469	0,0%	23	0	11,1	16	84	6,4	12	103
Finska	77,9%	9	388	0,0%	23	0	9,9	18	74	9,4	1	152
Francija	3,3%	28	17	1,6%	18	11	13,5	11	101	7,0	11	113
Grčija	19,2%	21	96	10,8%	10	73	-3,3	28	-25	3,4	27	55
Hrvaška	90,6%	3	451	4,2%	13	28	57,6	1	431	4,0	23	65
Irska	68,0%	11	339	20,7%	6	139	4,1	26	30	7,5	9	121
Italija	8,8%	24	44	0,1%	22	0	9,4	20	71	3,9	25	63
Latvija	62,3%	13	310	15,5%	7	104	5,7	24	43	4,2	22	68
Litva	90,0%	4	448	0,0%	23	0	6,7	22	50	4,8	19	78
Luksemburg	87,7%	6	437	5,2%	12	35	26,1	2	196	8,5	5	137
Madžarska	60,8%	14	303	3,9%	14	26	11,9	14	89	4,6	20	74
Malta	79,9%	8	398	0,0%	23	0	13,8	10	103	5,6	17	90
Nemčija	5,2%	27	26	31,5%	2	212	12,7	13	95	8,0	6	129
Nizozemska	11,2%	23	56	14,0%	8	94	4,6	25	35	8,9	4	144
Poljska	63,8%	12	318	22,0%	5	148	9,8	19	74	5,5	18	89
Portugalska	22,2%	20	111	22,6%	4	152	14,7	8	110	6,1	15	99
Romunija	83,3%	7	415	7,9%	11	53	11,4	15	85	3,6	26	58
Slovaška	89,0%	5	443	0,9%	20	6	21,1	5	158	4,0	23	65
Slovenija	27,4%	18	137	51,1%	1	343	10,9	17	82	5,9	16	95
Španija	7,9%	25	39	0,0%	23	0	18,9	6	142	6,2	14	100
Švedska	5,6%	26	28	3,7%	15	25	21,5	4	161	9,3	3	150
Združeno kraljestvo	31,0%	17	154	26,0%	3	175	7,1	21	53	7,8	7	126
EU	20,1% ¹	n.p.	100	14,9% ¹	n.p.	100	13,4 ²	n.p.	100	6,2 ²	n.p.	100
EU15	18,8% ¹	n.p.	94	15,0% ¹	n.p.	101	12,1 ²	n.p.	91	7,4 ²	n.p.	119
EU25	19,8% ¹	n.p.	99	14,9% ¹	n.p.	100	11,5 ²	n.p.	86	6,5 ²	n.p.	105
Evroobmočje	15,7% ¹	n.p.	78	12,0% ¹	n.p.	80	11,1	n.p.	84	6,6 ²	n.p.	107

Opomba: 1) Povprečje vrednosti kazalca izračunan z uteži; 2) Povprečje vrednosti kazalca; 3) Kazalec iz leta 2010.

Vir: Bank Regulation and Supervision Survey, b.l.; Celotna sredstva bank, b.l.; Corruption perceptions index 2011, 2014; Česká exportní banka, a.s. – Letno poročilo 2011, 2012; Českomoravská záruční a rozvojová banka a.s. - Letno poročilo 2011, 2012; Hrvatska narodna banka – letno poročilo 2011, 2012; Financial market supervision report 2011, 2012; Svetovni finančni razvoj, b.l.

4.4.1 Delež sredstev bančnega sistema v tuji lasti

Kazalec delež sredstev bančnega sistema v tuji lasti prikazuje, kolikšen delež sredstev bančnega sistema v državi je v lasti tujih lastnikov. Kazalec zajema samo tiste kreditne institucije, kjer tuji lastniki obvladujejo 50 odstotkov ali več. S tem kazalcem želim pokazati, v kolikšni meri določen bančni sistem obvladujejo tuji lastniki. Kazalec je izračunan kot delež sredstev v tuji lasti, glede na celotna bančna sredstva.

Kazalec sem vključil v analizo zato, ker menim, da je delež tujih lastnikov pomemben, saj so ti tuji lastniki pogosto večje tuje bančne skupine, ki imajo večje finančno zaledje, kar naj bi omogočilo večji razvoj banke. Prav tako se je v zadnji finančni krizi pokazalo, da so (vsaj v Sloveniji) banke v tuji lasti bolje izšle iz krize, imele manj slabitev posojil, bolje poslovale in bile bolj stabilne. To so prepoznale tudi stranke, ki jim zaupajo vedno več depozitov. Menim, da so imele boljše poslovanje predvsem zaradi boljših politik poslovanja, manjših povezav z državo in vplivnimi posamezniki ter boljšim nadzorom s strani svojih lastnikov. Podatek za Hrvaško sem pridobil iz dokumentacije Hrvaške narodne banke, saj vir ni ponujal podatka za to državo.

V Sloveniji je bilo v letu 2011 27,4 odstotkov sredstev v bančnem sistemu v lasti tujih lastnikov, kar je 37 odstotkov več, kot je povprečje EU. Delež uvršča Slovenijo na osemnajsto mesto med državami EU. Največ sredstev v tuji lasti je na Češkem, kjer je 94,9 odstotkov sredstev v tuji lasti, kar za 373 odstotkov presega povprečje EU. Češki sledijo države Estonija, Hrvaška in Litva, ki so edine države, kjer delež dosega ali presega 90 odstotkov. Najmanj sredstev v tuji lasti je v Franciji, kjer znaša delež 3,3 odstotka, kar je 17 odstotkov povprečja EU. Franciji sledita Nemčija in Švedska s 5,2 in 5,6 odstotka. Delež sredstev v tuji lasti je v državah EU15 za 6 odstotkov manjši kot je povprečje EU, delež v evroobmočju pa je za 22 odstotkov manjši od povprečja EU.

Razlog, da je največ bančnih sredstev v tuji lasti na Češkem lahko najdemo v prestrukturiranju bančnega sistema, ki ga je izpeljala Češka v 90-ih letih prejšnjega stoletja. Najprej so največjo banko, Státní Banka Československá, razdelili na štiri manjše banke, potem so sprostili bančni trg in vstopilo je več tujih in manjših bank na trg. Po kriznem obdobju manjših bank se je trg konsolidiral, večje državne deleže v bankah pa so kupile večje tuje bančne skupine, kar je povzročilo, da so banke na Češkem v večinski tuji lasti (Barta & Singer, b.l.). Podobno se je zgodilo tudi v Estoniji in na Hrvaškem, saj so tuji lastniki ali ustanovili banke iz nič ali pa kupili državne deleže v velikih bankah. Največje banke v Franciji (BNP Paribas, Credit Agricole Group, Societe Generale itd.) kotirajo na borzi ali pa so v lasti domačih lastnikov, zato je delež sredstev v tuji lasti manjši. Podobno je tudi v Nemčiji in na Švedskem.

4.4.2 Delež sredstev bančnega sistema v državni lasti

Kazalec delež sredstev bančnega sistema v lasti države predstavlja delež sredstev bančnega sistema v bankah, ki so pod nadzorom države. Upošteva se samo tiste kreditne institucije, kjer država obvladuje 50 odstotkov ali več (Bank Regulation and Supervision Survey, b.l.).

Ta kazalec prikazuje kolikšen delež sredstev bančnega sistema obvladuje država. Če ima država velik delež v pomembnih bankah to navadno ni dobro, saj politika pogosto poskuša vplivati na njeno korporativno upravljanje, prihaja do večjih pritiskov na poslovodstvo in do dodeljevanja prijateljskih kreditov. To se je dogajalo tudi v Sloveniji, kar se sedaj počasi odkriva skozi revizije poslovanj, parlamentarnih komisij in drugih virov. Višek posledic takšnega ravnanja se je pokazal decembra 2013, ko je država nacionalizirala tri banke in jih dokapitalizirala s 3,2 mrd EUR. Banke v državni lasti so pod večjim pritiskom javnosti, saj so načeloma davkoplačevalci njeni lastniki, zato tudi mediji posvečajo večjo pozornost poslovanju banke. To lahko banki tudi otežuje njeno delo. Ta kazalec je iz leta 2010, saj je bilo to leto zadnje razpoložljivo leto, vendar menim, da to ne bo bistveno vplivalo na mojo analizo bančnih sistemov. Poleg tega sem podatke za Češko in Švedsko moral pridobiti iz drugih virov, saj sta ta dva podatka manjkala v viru za ostale države.

Slovenija glede na ta kazalec dosega prvo mesto, saj je 51,1 odstotkov sredstev bančnega sistema pod nadzorom države. Delež v Sloveniji je za 243 odstotkov višji od povprečja EU. Na drugem mestu, s skoraj 20 odstotnimi točkami manjšim deležem, je Nemčija, na tretjem mestu pa je Združeno kraljestvo. V šestih državah EU države nimajo v lasti 50 odstotkov ali več kapitala posamezne banke, kar pomeni, da ne obvladujejo nobenega deleža sredstev bančnega sistema. Povprečje EU15 je za 1 odstotek večje kot je povprečje EU, medtem ko je povprečje evroobmočja za 20 odstotkov nižje od povprečja EU.

Razlog, da je Slovenija glede na ta kazalec na prvem mestu je v tem, da je imela država v letu 2010 lastniško večino v bankah kot so NLB, NKBM, SID banka, Banka Celje in Poštna banka Slovenije, katere so obvladovale več kot 50 odstotkov bančnega trga v letu 2011. Država je teh bankah neposredno ali pa posredno (preko državnih podjetij in skladov) obvladovala več kot 50 odstotkov lastniškega kapitala. V letu 2013 se je delež sredstev bančnega sistema v državni lasti še povečal, kar je posledica dokapitalizacije treh največjih bank v decembru 2013.

4.4.3 Stabilnost bančnega sistema

Kazalec zajema verjetnost razpada bančnega sistema v posamezni državi. Kazalec Z-scores primerja rezerve (kapitalizacija in donosi) bančnega sistema v državi z nestanovitnostjo teh donosov (Svetovni finančni razvoj, b.l.).

Stabilnost bančnega sistema je zelo pomembna za delovanje sistema in kazalec Z-scores je dokaj standardna mera za oddaljenost od nesolventnosti, zato sem kazalec vključil v svojo analizo bančnih sistemov v EU.

Slovenija se glede na stabilnost bančnega sistema uvršča na sedemnajsto mesto. Višina kazalca v Sloveniji znaša 10,9, kar je 18 odstotkov pod povprečjem EU. Najbolj stabilen bančni sistem je na Hrvaškem, kjer kazalec znaša 57,6, kar je za 331 odstotkov več, kot je povprečje EU. Drugi in tretji najstabilnejši bančni sistem imajo v Luksemburgu in Avstriji. Najbolj nestabilen bančni sistem je v Grčiji, ki je tudi edina država z negativnim kazalcem. Grčiji sledita bančna sistema na Cipru in Irskem. Povprečje kazalca je v državah EU15 za 9 odstotkov nižji kot je povprečje EU, povprečje v evroobmočju pa je še nižje, saj znaša 84 odstotkov povprečja EU.

Grčija je bila razumljivo na zadnjem mestu glede na ta kazalec, saj je bila leta 2011 še vedno v globoki krizi, v kateri se je znašla zaradi svojega javnega dolga. Pri Grčiji je padec kazalca od začetka krize pa do leta 2011 jasno viden. Na predzadnjem mestu glede na stabilnost bančnega sistema je bil Ciper, ki je imel 2 leti kasneje (leta 2013) veliko bančno krizo. Razlogov, zakaj je Hrvaška na prvem mestu, nisem našel.

4.4.4 Indeks dojemanja korupcije

Indeks zaznavanja korupcije uvršča države na podlagi dojemanja, kako koruptiven je javni sektor v državi. Ocena korupcije za posamezno državo je prikazana na lestvici od 0 do 10. 0 pomeni, da je država zelo koruptivna, 10 pa prikazuje ravno nasprotno (Corruption perceptions index 2011, 2014).

Raziskava prikazuje dojemanje korupcije v javnih sektorjih, v posameznih državah. Indeks dojemanja korupcije je skupinski, saj vključuje kombinacijo anket in ocene korupcije, pridobljenih iz različnih verodostojnih institucij. Ker je korupcija nelegalno dejanje, je zelo težko oceniti dejansko stopnjo korupcije (What is the corruption perceptions index?, 2014). Kot že omenjeno, kazalec zajema dojemanje korupcije v javnem sektorju, kar nima neposredne povezave z bančnimi sistemi. Vendar menim, da v vsaki državi obstaja približno enaka stopnja korupcije, ki je prisotna v vseh delih gospodarstva ali javnih ustanovah. Nikjer nisem zasledil podatkov o stopnji korupcije v bančništvu v državah članicah EU. Zato v nalogi predpostavljam, da je stopnja korupcije v bančništvu enaka stopnji korupcije, ki jo prikazuje indeks dojemanja korupcije. Korupcija negativno vpliva na razvoj, saj spodbuja nelojalno konkurenco, storitve in izdelki se podražijo (poznamo veliko primerov iz zdravstva in gradbeništva), ne spoštuje se zakona, zmanjšuje zaupanje uporabnikov itd. Velikokrat je korupcija povezana s pohlepom po denarju in bančništvo ni nobena izjema. V zadnjem času je najbolj odmevala obsodba bank, ki so prirejele LIBOR obrestno mero. Po obsodbi so morale banke plačati rekordno visoke kazni. Ker stranke ne

marajo koruptivnih institucij in ker bančništvo temelji na zaupanju strank v banko menim, da s takšnimi dejanji banke tvegajo veliko več kot le kazen regulatorjev. Tvegajo zaupanje svojih strank. Večja kot je stopnja korupcije v državi, večja je možnost, da se tudi banke v tej državi vedejo koruptivno in ne spoštujejo zakonov. Ob izgubi zaupanja lahko privede do navala na določeno banko ali še hujših razsežnosti, ki vplivajo na celoten bančni sistem v državi. Glede na zgoraj naštetu menim, da je ta kazalec za mojo analizo smiseln, ker je korupcija del okolja v katerem banke poslujejo in morajo temu primerno ravnati, predvsem pa se morajo upreti koruptivnim dejanjem.

V Sloveniji znaša indeks dojemanja korupcije 5,9, kar je 5 odstotkov pod povprečjem EU. Slovenija se uvršča na šestnajsto mesto med državami EU. Glede na raziskavo imajo najmanj korupcije na Danskem in Finskem, kjer indeks znaša 9,4, kar je 52 odstotkov nad povprečjem EU. Največ korupcije je raziskava zaznala v Bolgariji, Grčiji in Romuniji, kjer indeks dosega manj kot 60 odstotkov povprečja EU. V državah EU15 je manj korupcije, kot je povprečje EU, saj je indeks za 19 odstotkov boljši od povprečja EU. Tudi v evroobmočju je povprečje za 7 odstotkov boljše od povprečja EU.

Razlogov, zakaj sta Danska in Finska na prvem mestu je več. Kot ugotavlja Chene (2011), k zmanjševanju korupcije pripomore sodelovanje javnosti in mehanizmi za transparentnost. Poleg tega pravi, da v teh dveh državah »sistem integritete« deluje relativno dobro. Poleg močnega prizadevanja za manj korupcije s strani političnih vodij imata ti dve državi skupne karakteristike, ki so tipično povezane z nižjo stopnjo korupcije. Pravi tudi, da študije kažejo, da je svoboda novinarstva povezana z nadzorom korupcije v uveljavljenih demokracijah. Finska in Danska imata visok BDP na prebivalca, nizke stopnje neenakosti, pismenost, ki je skoraj 100 odstotna in dajeta prednost človeškim pravicam (npr. enakost med spoloma, svoboda informacij). Nasprotno imajo države, kot so Romunija in Bolgarija, slabše razvito demokracijo in slabši življenjski standard, ker je razlog, da je v teh državah korupcija bolj prisotna. Enak trend je mogoče zaznati tudi na svetovni ravni, saj je v revnejših državah, kjer ni demokracije ali pa je slabše razvita, tudi korupcija večja.

5 PREDSTAVITEV METODE RAZVRŠČANJA V SKUPINE

V tem poglavju predstavljam običajne korake pri metodi razvrščanja v skupine, različne metode razvrščanja v skupine in najbolj pogoste mere podobnosti, ki se jih uporablja. Pri tem metod in mer ne opisujem podrobneje, ampak jih samo predstavljam, saj uporabljene metode in mere podrobneje opisujem v poglavju, kjer razvrščam države v skupine.

Kot pravi Ferligoj (1989, str. 5), je razvrščanje enot v skupine že zelo star, intuitivno preprost in razumljiv problem. Metoda razvrščanja v skupine (angl. *clustering analysis*) razvršča enote (v mojem primeru so to države) v skupine na takšen način, da so si enote znotraj skupin glede na značilnosti čim bolj med seboj podobne, medtem ko so si enote iz različnih skupin čim bolj različne. V preteklosti je bilo razvrščanje enot v skupine dokaj zapleten proces, saj je bilo potrebno veliko računanja. Danes s pomočjo računalnikov in statističnih programov, kot je SPSS, razvrščanje ne zahteva praktično nobenega napora več.

Obstaja več razlogov zakaj razvrščamo enote v skupine, med katerimi so najpogostejši (Ferligoj, 1989, str. 18, 19):

- **pregledovanje podatkov:** z metodami razvrščanja v skupine je možno bolj učinkovito pregledati podatke in poiskati osamelce (angl. *outliers*);
- **zgoščanje podatkov:** to je uporabno predvsem takrat, ko imamo velike količine podatkov, saj lahko namesto vseh enot analiziramo skupine enot, ki smo jih dobili z metodo razvrščanja v skupine;
- **določitev tipologije:** verjetno najpogostejši razlog razvrščanja v skupine je empirična določitev tipologije pojavov v konkretnem področju raziskovanja in preverjanju domnev.

5.1 Običajni koraki pri metodi razvrščanja v skupine

V tem odstavku navajam korake, ki so potrebni za razvrstitev enot v skupine. Pri navedbi se omejujem na osnovne korake, ki jih je ponavadi pri končni analizi potrebno tudi razširiti. Najprej je potrebno izbrati enote, ki jih želiš razvrstiti v skupine (v mojem primeru so to države EU). Nato je potrebno poiskati in izbrati kazalce, ki predstavljajo tematiko, ki jo želimo raziskati. V moji magistrski nalogi, kjer primerjam bančne sisteme v EU, kazalci predstavljajo določene značilnosti bančnih sistemov. Nato je potrebno izbrati način računanja podobnosti med enotami in metodo razvrščanja v skupine. Pri izbiri načina računanja podobnosti in metode razvrščanja moramo biti pazljivi, da izberemo, glede na enote in kazalce, ustrezen način in metodo. Nekaj najpogostejših načinov računanja podobnosti in metod razvrščanja v skupine predstavljam v nadaljevanju. S pomočjo statističnega programa nato podatke z izbranimi metodami analiziramo in pojasnimo

dobljene podatke. Tudi sam se v magistrski nalogi držim zgoraj naštetih korakov, ki jih po potrebi tudi razširim. Podatki so podrobneje predstavljeni med opisom postopka razvrščanja držav EU v skupine.

5.2 Metode razvrščanja v skupine

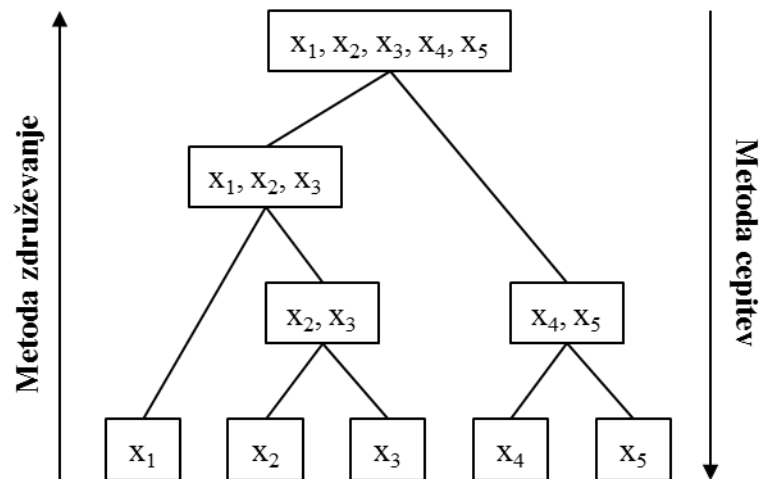
Poznamo več vrst metod razvrščanja, ki jih v večini primerov lahko razdelimo v tri osnovne skupine, to so hierarhične, nehierarhične in geometrijske razvrstitve. Obstajajo tudi metode, ki ne sodijo v nobeno od naštetih skupin metod.

5.2.1 Hierarhične razvrstitve

Hierarhične razvrstitve so zelo pogosto uporabljene metode razvrščanja v skupine in so priljubljene predvsem zato, ker ni potrebno vnaprej določiti končnega števila skupin. Hierarhične razvrstitve lahko dalje razdelimo na metode združevanja (angl. *bottom-up* ali *buildup*) in na metode cepitve (angl. *top-down* ali *breakdown*). Metode cepitve, ki so se sicer pokazale za manj učinkovite, lahko dalje razdelimo na monotetične in politetične. Razlika med motetičnimi in politetičnimi metodami je, ali pri postopku cepitve upošteva le eno izbrano spremenljivko ali pa upošteva vse dane spremenljivke (Ferligoj, 1989, str. 25, 26).

Metoda združevanja v vsakem koraku postopka združi dve ali več skupin v novo skupino in to ponavlja, dokler ne nastane ena skupina, v kateri so zajete vse enote. Najbolj poznane in uporabljene metode združevanja so: minimalna metoda (tudi enojna povezanost), maksimalna metoda (tudi polna povezanost), McQuittyjeva metoda, povprečna metoda, Gowerjeva metoda in Wardova metoda. Pri metodi cepitve pa je postopek ravno obraten, saj začnemo z eno skupino, ki jo razcepimo na eno ali več skupin, dokler ni vsaka enota v svoji skupini (Ferligoj, 1989, str. 25, 26 in 64, 65).

Slika 1: Hierarhične metode združevanja in hierarhične metode cepitve



Vir: Gan, Ma & Wu, Data Clustering: Theory, Algorithms, and Applications, 2007, str. 110.

Hierarhične metode imajo določene prednosti in slabosti. Prednosti so, da se lahko strukturo podobnosti grafično predstavi v primerni obliki (npr. drevo združevanja), ne potrebujemo vnaprej določenega števila skupin, poleg tega pa ponuja kar nekaj pomoči pri interpretaciji subjektov, spremenljivk in pri kovariancah spremenljivk. Slabosti so, da je potrebno veliko računanja, da se dobi minimalno razdaljo (v dobi računalnikov ta ovira ni več tako velika kot nekoč) in da so hierarhične metode toge, saj enot po združevanju ali cepitvi ni več mogoče dodeliti v drugo skupino (Mirkin, 2013, str. 158).

5.2.2 Nehierarhične razvrstitve

Največja razlika med nehierarhičnimi in hierarhičnimi razvrstitvami je v tem, da je pri nehierarhičnih razvrstitvah potrebno vnaprej podati število skupin. Zato se pri analizi pogosto najprej naredi razdelitev s hierarhično razvrstitvijo, da se lažje določi število skupin, nato pa nadaljuje z izbrano nehierarhično razvrstitvijo. Nehierarhične razvrstitve razvrščajo enote v skupine na takšen način, da z izbranim optimizacijskim kriterijem izboljšujejo vnaprej podano število skupin s prestavljanjem enot iz ene skupine v drugo do te mere, da nobena prestavitev ne izboljša vrednosti kriterijske funkcije. Najbolj znani in najbolj pogosto uporabljeni nehierarhični razvrstitvi sta metoda prestavljanja in metoda voditeljev, ki je znana tudi pod imenom k-means ter metoda dinamičnim oblakov (Ferligoj, 1989, str. 26, 27).

5.2.3 Geometrijske razvrstitve

Geometrijske razvrstitve se uporablja predvsem takrat, ko imamo le dve ali tri spremenljivke, ki jih lahko prikažemo v dvo- ali trirazsežnem prostoru. Ker imamo

običajno več spremenljivk, je takšno preprosto razkrivanje struktur podatkov nemogoče. Metoda glavnih komponent in večrazsežnostno lestvičenje sta najbolj znani metodi geometrijske razvrstitve (Ferligoj, 1989, str. 27). Ker moja analiza zajema več spremenljivk, so geometrijske razvrstitve za mojo analizo neprimerne.

5.3 Merjenje podobnosti

Merjenje podobnosti oz. računanje razdalj med enotami vpliva na razdelitev enot v skupine. Pri tem se poraja vprašanje, na kakšen način bomo merili razdaljo med enotami in s tem podobnost med enotami. Obstaja več vrst računanja podobnosti, pri čemer je potrebno paziti kakšne vrste spremenljivk imamo v analizi.

V kolikor imamo samo številske podatke, je najbolj pogosto uporabljena evklidska razdalja oz. kvadratna (ali absolutna) evklidska razdalja. Pogosto se uporablja še Manhattan razdalja. Evklidska in Manhattan razdalja sta posebna primera razdalje Minkowskega (Ferligoj, 1989, str. 33, 34).

V primeru, da imamo binarne podatke, imamo na voljo kar nekaj podobnosti. Nekatere izmed njih so Sokal-Michnerjeva mera, prva in druga Sokal-Sneathova mera, Rogers-Tanimotova mera, Russell-Raoča mera in druge. Če imamo nominalne podatke, lahko uporabimo nekatere mere za binarne podatke, vendar moramo pri tem vsako spremenljivko dihotomizirati. Obstaja pa še nekaj drugih mer podobnosti, ki so primerne za nominalne podatke. V primeru, da imamo mešane tipe spremenljivk, pa imamo na voljo vsaj tri pristope (Ferligoj, 1989, str. 37, 45):

- vse spremenljivke transformiramo v isti tip spremenljivk;
- spremenljivke razvrstimo v skupine z istim tipom spremenljivk in nato naredimo analizo vsako skupino posebej;
- uporabimo sestavljene mere podobnosti.

6 IZBIRA METODE ZA RAZVRŠČANJE V SKUPINE IN NAČINA RAČUNANJA PODOBNOSTI

6.1 Izbrana metoda razvrščanja

V mojo analizo je zajetih 28 enot, to so države EU oz. njihovi bančni sistemi. Ker na začetku analiz ne vem v koliko skupin bi bilo smiselno razdeliti države, bom za analizo izbral eno izmed hierarhičnih metod razvrščanja v skupine. Za analizo sem izbral eno najpogostejše uporabljenih hierarhičnih metod razvrščanja v skupine, to je Wardova

metoda. Ta metoda se razlikuje od ostalih, saj uporablja analizo variance za ocenjevanje razdalje med skupinami. Na splošno je ta metoda zelo učinkovita. Metoda ocenjuje pripadnost skupini z minimizacijo vsote kvadratov razdalj posamezne enote do težišča v skupini (Burns & Burns, b.l., str. 557).

6.2 Izbrana metoda merjenja podobnosti

Vse moje spremenljivke so številske, kar pomeni, da je smiselno izbrati način računanja podobnosti med tistimi, ki so primerni za številske spremenljivke. Za računanje podobnosti izberem najbolj enostaven in najpogostejše uporabljen način računanja razdalj v več-dimenzionalnem prostoru, to je kvadratna evklidska razdalja, ki se uporablja pogostejše kot evklidska razdalja, saj progresivno povečuje težo spremenljivk, ki so bolj oddaljene (Burns & Burns, b.l., str. 556, 557).

Kvadratna evklidska razdalja se izračuna z naslednjo enačbo (Košmelj et al., 2001, str. 38):

$$d^2(X, Y) = \sum_{i=1}^m (x_i - y_i)^2 \quad (1)$$

kjer je:

- $d^2(X, Y)$ – kvadratna evklidska razdalja med enotama X in Y ;
- $(x_i - y_i)$ – razdalja med številkama spremenljivkama;
- $\sum_{i=1}^m (x_i - y_i)^2$ – vsota funkcije, z m številskimi spremenljivkami.

6.3 Standardizacija podatkov za potrebe statistične obdelave

Kazalci v moji analizi predstavljajo različne značilnosti bančnih sistemov v EU. Noben izmed izbranih kazalcev ni nominalen ali ordinalen oziroma atributivni kazalec, ampak so vsi kazalci v analizi številski, kar pomeni, da so intervalni ali razmernostni. Ker imajo kazalci različne enote (npr. število bankomatov na 100.000 prebivalcev in delež uporabe kreditne kartice) in tudi zelo različne razpone, je potrebno kazalce pred analizo standardizirati. V nasprotnem primeru bi imeli kazalci z večjim številom večjo težo, kar bi vplivalo na razvrščanje v skupine in zato razvrstitev ne bi bila pravilna. Pri razvrščanju v skupine lahko standardiziramo podatke po spremenljivki, po enoti opazovanja ali oboje. V mojem primeru standardiziram samo po spremenljivki.

Standardizacija podatkov ustvari podatke brez dimenzij in vse znanje o lokaciji in skali izvirnih podatkov se lahko izgubi (Gan, Ma, Wu, 2007, str. 43). Obstaja več možnih načinov standardizacije podatkov. V moji analizi sem izbral standardizacijo, ki je najbolj razširjena in najbolj pogosto uporabljena metoda, to je normalna standardizacija, poznana tudi kot z-standardizacija, z naslednjo enačbo (Ferligoj, 1989, str. 21):

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \mu_j}{\sigma_j} \quad (2)$$

$$i=1,2,3,\dots,p \quad j=1,2,3,\dots,n$$

Posamezni simboli v enačbi pomenijo naslednje:

- z_{ij} – standardizirana vrednost spremenljivke x_j , za i -to državo;
- x_{ij} – vrednost j -te spremenljivke x_j , za i -to državo;
- μ_j – aritmetična sredina spremenljivke x_j ;
- σ_j – standardni odklon spremenljivke x_j .

Kot je razvidno iz enačbe (3) se posamezni vrednosti kazalca odšteje aritmetično sredino kazalca in deli s standardnim odklonom tega kazalca. Standardizirani podatki imajo tako srednjo vrednost 0 in standardni odklon 1. Takšni podatki so pripravljeni za naslednje korake analize.

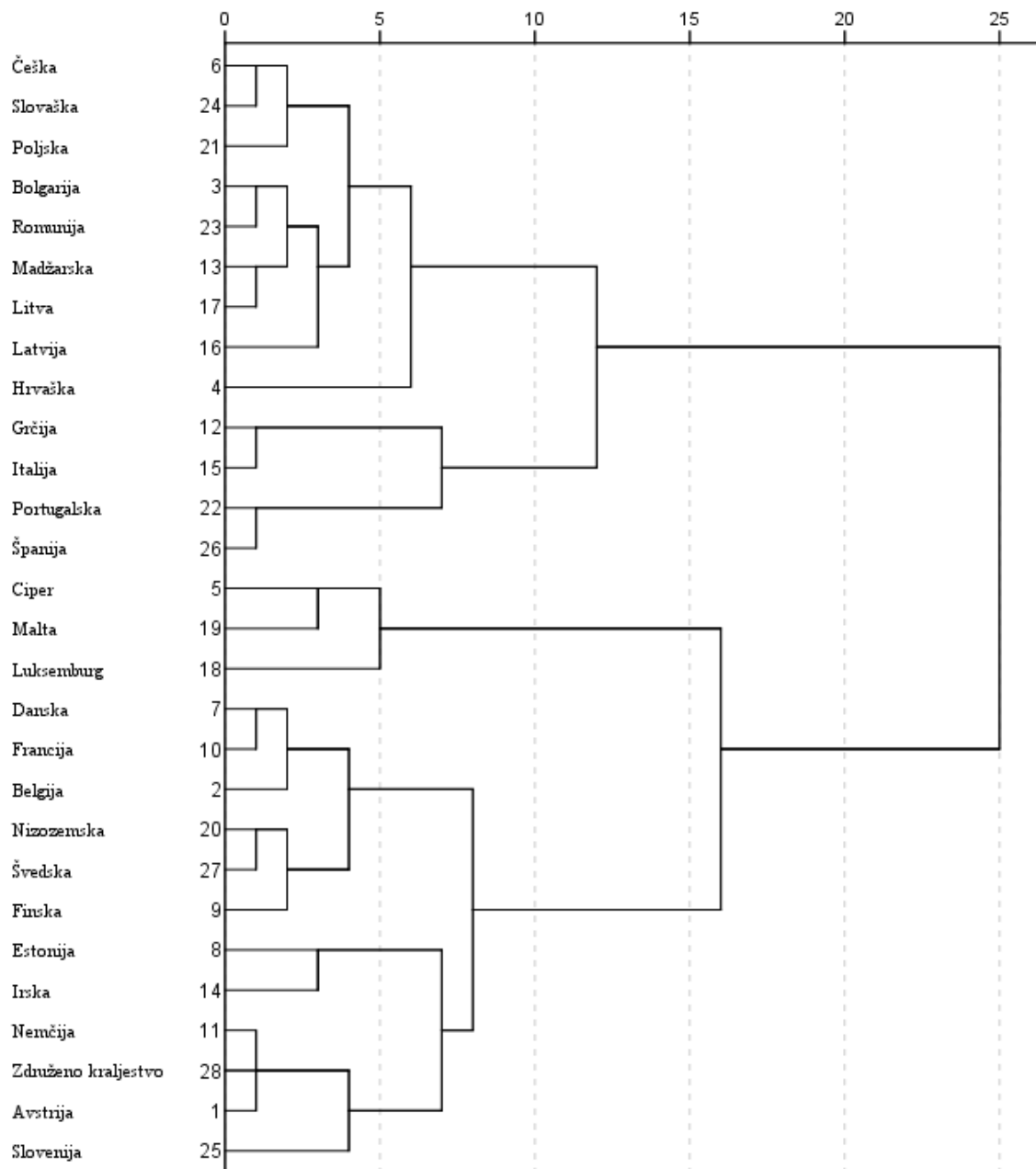
7 PREDSTAVITEV REZULTATOV ANALIZ

Podatke analiziram s pomočjo programske opreme SPSS, z izbrano Wardovo hierarhično metodo in kvadratno evklidsko razdaljo za merjenje podobnosti. Kasneje analiziram tudi statistično porazdelitev rezultatov za posamezne skupine. Rezultate predstavljam na naslednjih straneh.

7.1 Drevo združevanja in razdelitev v skupine

S pomočjo drevesa združevanja (angl. *dendrogram*) lahko vizualno predstavimo dobljene rezultate, ki so tudi zlahka razumljivi. Slabosti drevesa združevanja sta, da je primeren za manjše število enot (do 100 enot) in da dobljene razvrstitve niso nujno optimalne (Košmelj & Breskvar Žaucer, 2006, str. 304). Drevo združevanje, ki je rezultat moje analize, je prikazan na Sliki 2.

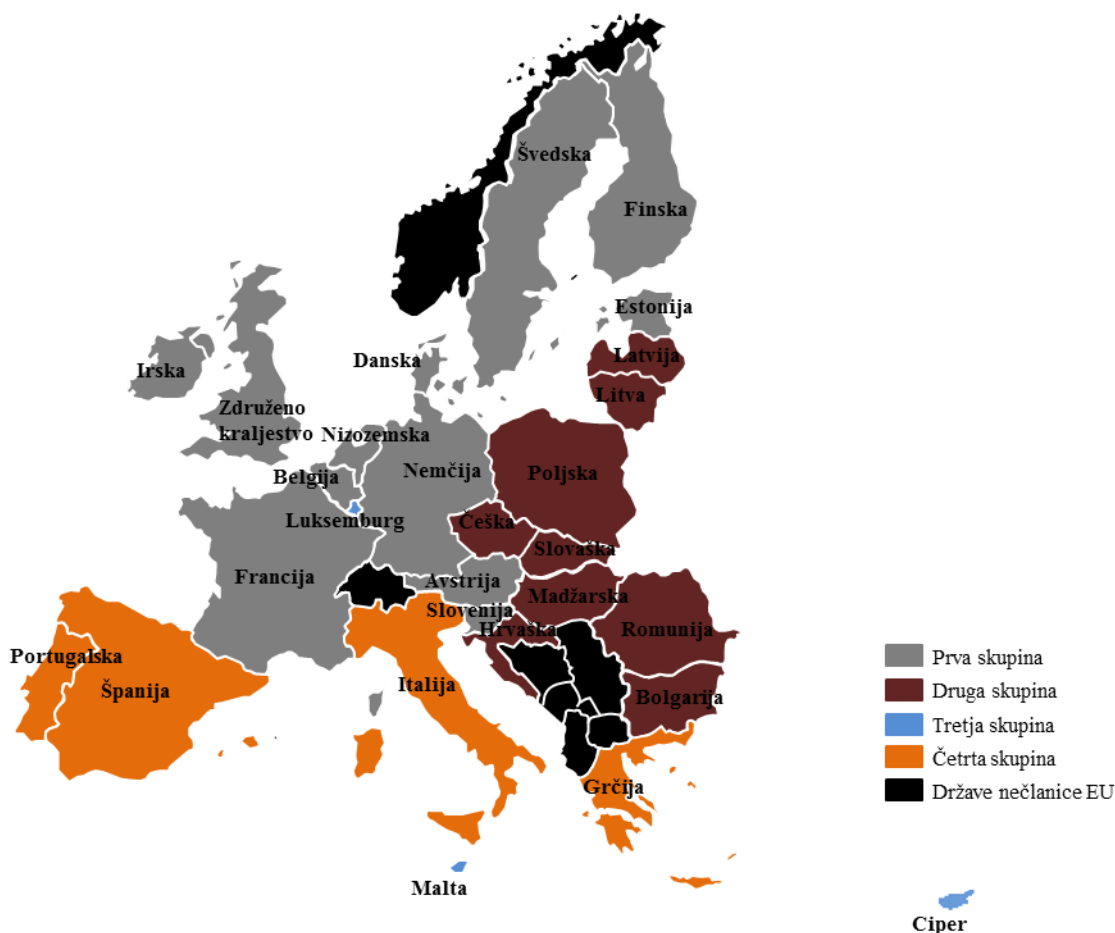
Slika 2: Drevo združevanja – izpisek iz SPSS-a



Pri določitvi števila skupin na podlagi drevesa združevanja ni strogo določenih pravil. Osnovna pravila pravijo, da na drevesu združevanja potegnemo navpično črto (ali vodoravno, odvisno od orientacije drevesa združevanja), tam kjer so si enote znotraj skupine najbolj podobne in skupine med seboj najbolj različne. To grafično v mojem primeru pomeni, da večja kot je razdalja med vodoravnimi črtami v drevesu združevanja, bolj različne so skupine med seboj. Toliko črt kot sekamo z navpično črto, v toliko skupin razdelimo opazovane enote. Na podlagi drevesa združevanja države razdelim v štiri skupine, razdelitev pa grafično prikazujem na Sliki 3. Glede na drevo združevanja bi bila

smiselna tudi razdelitev v tri skupine, vendar sem se odločil za štiri skupine, saj bi v nasprotnem primeru izgubil zanimivo skupino. Iz Slike 3 je razvidno, da so države, ki so v posamezni skupini, tudi geografsko dokaj smiselno povezane.

Slika 3: Grafična razdelitev držav po skupinah



Prirejeno po: Free PowerPoint map of Europe, 2015

7.2 Primerjava srednjih vrednosti

V Tabeli 7 prikazujem srednje vrednosti za vsako skupino in za vsak kazalec. S tem grafično prikazujem določene značilnosti bančnih sistemov v posamezni skupini, kar uporabljam tudi pri podrobnejši predstavitvi posameznih skupin. Za te značilnosti ni nujno, da se statistično razlikujejo od ostalih skupin. Ali se značilnosti statistično razlikujejo ugotavljam s Kruskal-Wallis H preizkusom, ki je opisan v nadaljevanju magistrske naloge.

Tabela 7: Primerjava srednjih vrednosti kazalcev po skupinah

Kazalec/skupina	Prva skupina	Druga skupina	Tretja skupina	Četrta skupina
Sredstva glede na BDP	3,882	0,997	11,376	2,707
Razmerje stroškov na dohodke	0,577	0,529	0,530	0,640
Neobrestni prihodki	0,439	0,317	0,306	0,276
Nedonosna posojila	0,047	0,115	0,057	0,099
Kreditne kartice	0,455	0,188	0,570	0,299
Debetne kartice	0,870	0,574	0,634	0,499
Elektronsko plačevanje	0,697	0,294	0,441	0,318
Bančne poslovalnice	26,620	31,561	76,720	64,623
Bankomati	86,617	64,609	79,160	128,349
Kreditne informacije	4,750	4,890	0,670	5,000
Stopnja javnih registrov	0,102	0,168	0,000	0,410
Stopnja privatnih registrov	0,580	0,543	0,025	0,538
Indeks pravnih pravic	7,330	7,780	5,330	4,000
Sredstva v tuji lasti	0,344	0,790	0,664	0,145
Sredstva v državni lasti	0,134	0,067	0,021	0,084
Stabilnost bančnega sistema	11,474	17,268	13,650	9,958
Dojemanje korupcije	7,908	4,267	6,800	4,900

7.3 Predstavitev skupin

V naslednjem sklopu predstavljam skupine in opisujem značilnosti skupin, ki jih izluščim iz primerjav srednjih vrednosti (Tabela 7). Ali se rezultati skupin posameznih kazalcev med seboj statistično razlikujejo preverjam v zadnjem delu magistrske naloge, tako da ugotovitve predstavljene v tem sklopu niso nujno tudi statistično potrjene.

7.3.1 Prva skupina

Prva skupina je največja, saj je v njo uvrščenih kar 12 držav. Te države so: Avstrija, Belgija, Danska, Estonija, Finska, Francija, Irska, Nemčija, Nizozemska, Slovenija, Švedska in Združeno kraljestvo. Če pogledamo na Sliko 3, vidimo, da so države v tej skupini večinoma iz Severne in Zahodne Evrope. Vse države v tej skupini spadajo v skupino EU15, izjemi sta edino Estonija in Slovenija, ki sta se EU pridružili v letu 2004. Estonija in Slovenija sta tudi edini tranzicijski državi, ki spadata v to skupino.

Glede na vrednosti srednjih vrednosti iz Tabele 7 lahko ugotovim, da ima ta skupina naslednje značilnosti, za katere pa ni nujno, da se tudi statistično razlikujejo od ostalih skupin:

- bančni sistemi imajo največji delež neobrestnih prihodkov, kar si lahko razlagam z večjo ponudbo netradicionalnih storitev v primerjavi z ostalimi skupinami;

- najnižji delež nedonosnih posojil, kar nakazuje na boljše stanje gospodarstva in preudarno posojanje kreditov v preteklosti;
- najvišji delež uporabe debetne kartice (in drugi najvišji delež uporabe kreditne kartice), ki kaže na razvito uporabo bančnih kartic;
- najbolj razvito elektronsko plačevanje, kar je razumljivo, saj je v teh državah dalj časa na voljo in ga obenem spodbuja visoka dostopnost do interneta ter visoka računalniška pismenost;
- najmanj bančnih poslovalnic na 100.000 prebivalcev, kar je glede na najvišji delež uporabe elektronskega bančništva razumljivo, saj banke v teh državah zapirajo poslovalnice in poskušajo čim več storitev ponuditi preko spletnega bančništva, zaradi varčevanja pri stroških poslovanja;
- največji delež informacij, ki so bankam dostopne preko privatnih registrov (pri tem je zanimivo, da kreditne informacije niso najbolj kakovostne);
- države te skupine imajo največ bančnih sredstev, ki so v lasti države;
- v okolju v katerem delujejo banke, naj bi bilo najmanj korupcije v primerjavi z ostalimi skupinami.

7.3.2 Druga skupina

V drugo skupino spada 9 držav: Bolgarija, Češka, Hrvaška, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Romunija in Slovaška. Za to skupino je značilno, da so njene članice države, ki so se EU pridružile od leta 2004 dalje. Večina držav v tej skupini je bila del Sovjetske zveze (ali pa pod njenim vplivom) ali pa Jugoslavije do leta 1991, zato bi lahko rekli, da so vse države v tej skupini tranzicijske države.

Iz Tabele 7 lahko za to skupino razberemo naslednje značilnosti, za katere pa ni nujno, da se tudi statistično razlikujejo od ostalih skupin:

- velikost bančnih sektorjev v teh državah je najmanjša, saj v povprečju ne dosega 100-ih odstotkov BDP-ja;
- delež stroškov glede na dohodke je najnižji, kar si lahko razlagam s cenejšo delovno silo v teh državah;
- bančni sistemi imajo najvišji delež nedonosnih posojil, kar si lahko razlagam s slabšo gospodarsko situacijo v večini držav te skupini;
- najnižjo stopnjo uporabe kreditne kartice (in drugo najnižji delež uporabe debetne kartice), kar nakazuje na slabšo razvitost plačevanja z bančnimi karticami;
- najmanj razvito elektronsko poslovanje, kar je povezano tudi s slabšim dostopom do interneta in slabšo razvito računalniško pismenostjo;
- najmanjše število bankomatov;

- presenetljivo imajo v teh državah najbolj razvito zakonodajo, ki ureja pravice posojilodajalcev in posojilojemalcev;
- zaradi tranzicije v teh državah imajo večino bančnih sredstev v lasti tuji lastniki, ki so večinoma vstopili na bančni trg po letu 1991;
- ta skupina ima najbolj stabilne bančne sisteme v primerjavi z ostalimi skupinami;
- stopnja korupcije je v teh državah najvišja.

7.3.3 Tretja skupina

Tretjo skupino sestavlja najmanj držav, te so: Ciper, Luksemburg in Malta. Za razliko od ostalih skupin, te države geografsko niso povezane, saj so vsaka v svojem delu Evrope. Tudi čas vstopa v EU imajo različen, saj je država Luksemburg ustanovna članica EU, medtem ko sta se Ciper in Malta pridružila EU v letu 2004. Skupno jim je to, da je bančništvo pomembna gospodarska panoga v vseh treh državah in da veljajo za davčne oaze.

Iz Tabele 7 lahko za to skupino razberemo naslednje značilnosti glede na srednje vrednosti, za katere pa ni nujno, da se tudi statistično razlikujejo od ostalih skupin:

- bančni sistemi so v teh državah glede na celotno gospodarstvo zelo pomembni, saj bančna sredstva za večkrat presegajo BDP v teh državah;
- v teh državah je največ imetnikov kreditnih kartic;
- banke v teh državah očitno še vedno najraje poslujejo preko bančnih poslovalnic, saj ima ta skupina največje število le-teh;
- dostopnost do kreditnih informacij je v javnih in privatnih registrih najslabša, poleg tega pa so informacije, ki so dostopne, najslabše med vsemi skupinami, kar nakazuje na slabo izmenjav podatkov o kreditnojemalcih v teh državah in na zaupnost, ki jo bančni sistemi v teh državah nudijo svojim strankam;
- države v tej skupini skoraj nimajo direktnega vpliva na banke, saj imajo v lasti zelo majhen delež sredstev bančnega sistema.

7.3.4 Četrta skupina

Četrto skupino sestavljajo štiri države, te so: Grčija, Italija, Portugalska in Španija. Vse te države spadajo v Južno Evropo, poleg tega imajo ali pa so imele tri države resne probleme po letu 2008, ko se je začela finančna kriza. Grčija je imela totalen kolaps javnih financ in je morala zaprositi za finančno pomoč. Bančna sistema na Portugalskem in v Španiji sta se po krizi znašla v težavah, predvsem zaradi padca cen nepremičnin in napačnih dejanj v preteklosti. Zato sta tudi ti dve državi zaprosili za finančno pomoč. Edina država iz te skupine, ki ni zaprosila za finančno pomoč, je Italija.

Značilnosti bančnih sistemov te skupine, ki jih lahko razberemo iz Tabele 7, so naslednje, vendar ni nujno, da so tudi statistično razlikujejo od ostalih skupin:

- Delež stroškov glede na dohodke je v teh državah najvišji, kar je verjetno posledica predvsem nižjih dohodkov;
- nizek delež neobrestnih prihodkov, kar nakazuje da banke v teh državah opravljajo predvsem tradicionalne storitve;
- najnižji delež imetnikov debetnih kartic (in drugi najnižji delež imetnikov kreditnih kartic), kar nakazuje na slabšo razvitost uporabe bančnih kartic;
- največja gostota bankomatov, kar je posledica predvsem Portugalske, kjer bankomati ponujajo več storitev in ne samo osnovnih;
- največja dostopnost do kreditnih informacij preko javnih registrov, poleg tega so informacije pridobljene iz obeh registrov najbolj kakovostne;
- v teh državah je zakonodaja, ki ureja pravice posojilojemalcev in posojilodajalcev najslabše razvita v primerjavi z ostalimi skupinami;
- države te skupine imajo najmanj bančnih sredstev, ki so v tuji lasti in ker je tudi delež sredstev v državni lasti majhen, lahko rečemo, da bančne sektorje v tej državi obvladujejo predvsem domače fizične in pravne osebe;
- bančni sistemi v državah te skupine so najmanj stabilni, kar je razumljivo, saj so imele tri države iz te skupine resne probleme z bankami, gospodarstvom ali javnimi financami v letu 2011 in so tudi morale zaprositi za finančno pomoč drugih držav.

7.4 Preizkus statistične razlike med skupinami

Eden najpogosteje uporabljenih preizkusov za dokazovanje statistične razlike med skupinami je enosmerna analiza varianc (angl. *one-way analysis of variance*), ki ugotavlja ali obstajajo statistično pomembne razlike med srednjimi vrednostnimi dveh ali več neodvisnih skupin (one-way ANOVA in SPSS, 2014, str. 1). Vendar pa moji podatki ne zadostijo vsem predpostavkam, ki jih zahteva enosmerna analiza varianc, saj se zaradi majhnosti vzorca vse spremenljivke ne porazdeljujejo normalno, kar potrdim s Shapiro-Wilkov preizkusom normalne porazdelitve. Zato moram uporabiti neparametičen preizkus za dokazovanje statistične razlik skupin, ki ne predpostavljajo normalne porazdelitve spremenljivk.

Kruskal-Wallis H preizkus se ponavadi uporablja kot neparametična alternativa enosmerni analizi varianc, ko podatki ne zadostijo vsem predpostavkam enosmerne analize varianc. Kruskal-Wallis H preizkus ugotavlja ali obstajajo statistično pomembne razlike med dvema ali več skupin neodvisnih spremenljivk pri zveznih ali ordinalnih odvisnih spremenljivkah (Kruskal-Wallis H test in SPSS Statistics, 2014, str. 1).

Pri Kruskal-Wallis H preizkusu je ničelna domneva, da so porazdelitve rezultatov za skupine enake, alternativna domneva pa je, da rangi povprečij skupin niso enake:

H_0 : porazdelitve rezultatov za skupine so enake

H_1 : rangi povprečij skupin niso enaki

Pri izbiri Kruskal-Wallis H preizkusa se moram za verodostojne rezultate prepričati ali podatki zadostujejo štirim predpostavkam preizkusa (Kruskal-Wallis H test in SPSS Statistics, 2014, str. 2):

- odvisne spremenljivke morajo biti zvezne ali ordinalne;
- neodvisna spremenljivka mora biti sestavljena iz dveh ali več kategoričnih, neodvisnih skupin;
- neodvisnost opazovanj, kar pomeni, da ne obstaja povezava med opazovanji v vsaki skupini ali med skupinami samimi;
- potrebno je določiti ali imajo vse skupine neodvisnih spremenljivk enako ali različno obliko porazdelitev rezultatov.

Prve tri predpostavke določajo, ali so podatki primerni za analizo s pomočjo Kruskal-Wallis H preizkusa, medtem ko četrta predpostavka odraža značilnosti podatkov in tako vpliva na interpretacijo rezultatov preizkusa oz. na izbiro preizkusa s katerim bom ugotavljal statistične razlike med skupinami držav. Moji podatki zadostujejo prvim trem predpostavkam, saj so spremenljivke številske, neodvisne spremenljivke so sestavljene iz štirih neodvisnih skupin, prav tako obstaja neodvisnost opazovanj, saj nobena država ni v več kot eni skupini.

Glede na test hipotez Kruskal-Wallis H preizkusa (Priloga 4), kjer za interval zaupanja vzamem $\alpha=0,95$ (se pravi, da je p -vrednost 0,05), ne morem zavrniti ničelne domneve pri sedmih kazalcih, saj je p -vrednost višja od 0,05. To pomeni, da se pri teh kazalcih nobena skupina statistično ne razlikuje od druge in zato te kazalce izključim iz nadaljnje analize. Ti kazalci so:

- število bankomatov;
- delež stroškov glede na dohodke;
- delež neobrestnih prihodkov;
- stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijami;
- stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami;
- delež sredstev bančnega sistema v državni lasti;
- stabilnost bančnega sistema.

Pri desetih kazalcih pa se najmanj dve skupini posameznega kazalca med seboj statistično razlikujeta. Te kazalce uporabim v nadaljnji analizi, kjer ugotavljam katere skupine posameznega kazalca se dejansko med seboj statistično razlikujejo. Ti kazalci so:

- sredstva kreditnih institucij glede na BDP;
- stopnja uporabe kreditnih kartic;
- stopnja uporabe debetnih kartic;
- elektronsko plačevanje;
- število bančnih poslovalnic;
- delež nedonosnih posojil;
- indeks pravnih pravic;
- indeks globine kreditnih informacij;
- indeks dojemanja korupcije;
- delež sredstev bančnega sistema v tuji lasti.

Ob vizualnem pregledu boxplot diagramov desetih kazalcev, ki jih prikazujem v Prilogah 5 - 14, lahko trdim, da imajo skupine neodvisnih spremenljivk različno obliko porazdelitev rezultatov. Do tega prihaja predvsem zato, ker je moj vzorec enot precej majhen in imajo skupine držav majhno število enot. To sta predvsem skupini tri in štiri, ki imata samo tri oziroma štiri enote. Glede na četrto predpostavko Kruskal-Wallis H preizkusa mi ugotovitev, da imajo skupine kazalcev različno obliko porazdelitev rezultatov še vedno omogoča izvedbo preizkusa. Vendar zaradi te ugotovitve ne bom mogel uporabiti median skupin posameznega kazalca, ki bi dodatno pojasnile razlike med skupinami glede na posamezen kazalec. To pomeni, da bom s pomočjo rangiranja povprečij skupin držav lahko ugotovil samo to, da se nekatere skupine posameznega kazalca med seboj statistično razlikujejo, ne bom pa mogel ponuditi razlage kolikšna je ta razlika. Zaradi omejitev podatkov tako izgubim pomembno dodano vrednost pri razlaganju statističnih razlik med skupinami.

Pri primerjavi vseh parov skupin posameznega kazalca uporabim Dunnov preizkus z Bonferronijevo prilagoditvijo. Ta preizkus mi pove katere skupine znotraj posameznega kazalca se med seboj statistično razlikujejo. Dunnov preizkus sem uporabil, ker pri ugotavljanju ali se skupine med seboj statistično razlikujejo uporabi podatke vseh skupin določenega kazalca. Medtem ko na primer Mann-Whitney U preizkus, s katerim bi tudi lahko preveril ali obstajajo statistične razlike uporabi podatke samo tistih dveh skupin, ki sta vpleteni v primerjavo. Problem Dunnovega preizkusa je ta, da se ob večkratnih primerjavah poveča tveganje za napako tipa I. Napaka tipa I je ugotovitev, da je rezultat statistično različen, ko ta ni. Ta napaka se povečuje z vsako primerjavo parov, zato je potrebna uporaba Bonferronijeve prilagoditve, saj prilagaja značilnost, ki bi jo dobil, če bi upošteval samo primerjavo določenega para. Bonferronijeva prilagoditev preprosto prilagodi izračunano značilnost tako, da pomnoži značilnost s številom premerjanih parov

posameznega kazalca. V primeru štirih skupin značilnost pomnožim s številom šest, saj primerjam šest različnih parov (Kruskal-Wallis H test in SPSS Statistics, 2014, str.14). V Tabeli 8 prikazujem pare skupin skupaj s prilagojeno značilnostjo, ki se med seboj statistično razlikujejo. Celotne izpise preizkusa prikazujem v Prilogah 15 – 24.

Tabela 8: Dunnov post-hoc preizkus

Kazalec	Par skupin	Značilnost
Sredstva glede na BDP	Prva skupina - druga skupina	0,002
	Druga skupina - tretja skupina	0,001
Kreditne kartice	Prva skupina - druga skupina	0,001
	Druga skupina - tretja skupina	0,006
Debetne kartice	Prva skupina - druga skupina	0,003
	Prva skupina - četrta skupina	0,006
Elektronsko plačevanje	Prva skupina - druga skupina	0,001
	Prva skupina - četrta skupina	0,041
Bančne poslovalnice	Prva skupina - tretja skupina	0,030
	Prva skupina - četrta skupina	0,024
Nedonosna posojila	Prva skupina - druga skupina	0,015
Indeks pravnih pravic	Druga skupina - četrta skupina	0,036
Kreditne informacije	Druga skupina - tretja skupina	0,033
	Tretja skupina - četrta skupina	0,044
Dojemanje korupcije	Prva skupina - druga skupina	0,000
	Prva skupina - četrta skupina	0,041
Sredstva v tuji lasti	Prva skupina - druga skupina	0,024
	Druga skupina - četrta skupina	0,016

Pri intervalu zaupanja $\alpha=0,95$ (se pravi, da je p -vrednost 0,05), ugotovim, da se med seboj statistično razlikuje 18 parov od, kot že rečeno, desetih kazalcev. Glede na mojo razdelitev kazalcev v štiri skupine (velikost in učinkovitost bančnega sistema, dostopnost bančnega sistema, pridobivanje kredita in širše okolje bančnega sistema) lahko opazimo, da se v skupini dostopnost bančnega sistema razlikuje največ skupin držav. Poleg tega se kazalci te skupine statistično razlikujejo glede na vse kazalce skupine, razen kazalca, ki prikazuje število bankomatov. Glede na to ugotovitev lahko rečem, da se bančni sistemi držav EU najbolj razlikujejo v tem, kako stranke dostopajo oz. na kakšen način uporabljajo ponujene bančne storitve. Ostale tri skupine kazalcev imajo po dva kazalca, kjer prihaja do statističnih razlik med skupinami držav.

Prva skupina se glede na Dunnov post-hoc preizkus z drugimi skupinami statistično razlikuje dvanajstkrat. Tolikokrat se z ostalimi skupinami razlikuje tudi druga skupina. Prva in druga skupina se med seboj razlikujeta v sedmih primerih. Statistične razlike prve skupine z drugo skupino so pri naslednjih kazalcih: sredstva kreditnih institucij glede na

BDP, stopnjah uporabe kreditne in debetne kartice, elektronskem plačevanju, deležu nedonosnih posojil, sredstvih bančnega sistema v tuji lasti in dojemanju korupcije. Da prihaja do največ razlik ravno med prvo in drugo skupino držav me na nek način ne preseneča, saj se je v državah druge skupine razvoj modernega bančništva, kot ga poznajo v Zahodni Evropi, začel šele pred dobrimi dvajsetimi leti. Poleg tega se prva skupina statistično razlikuje še pri uporabi debetnih kartic, elektronskem plačevanju, številu bančnih poslovalnic in dojemanju korupcije s četrto skupino. S tretjo skupino se prva skupina statistično razlikuje pri številu bančnih poslovalnic.

Druga skupina se poleg že naštetih statističnih razlik s prvo skupino razlikuje tudi s tretjo in četrto skupino. S tretjo skupino se razlikuje pri sredstvih kreditnih institucij glede na BDP, pri uporabi kreditnih kartic in pri indeksu globine kreditnih informacij. S četrto skupino se razlikuje pri indeksu pravnih pravic in deležu bančnih sredstev v tuji lasti. Tretja in četrta skupina se med seboj razlikujeta samo pri indeksu globine kreditnih informacij.

Dunnov post-hoc preizkus mi pove, da sta prva skupina, v katero spada tudi Slovenija in druga skupina med seboj najbolj različni. Ti rezultati so pričakovani saj so imele države v teh dveh skupinah popolnoma nasprotni zgodovini in razvoj gospodarstva ter bančnega sektorja, saj imam v prvi skupini države, ki so že dalj časa vključene v EU in eno izmed oblik demokracije dalj časa kot države druge skupine, ki so pridobile samostojnost v devetdesetih letih in so tranzicijske države. Edini izjemi sta Slovenija in Estonija, ki sta očitno najbolj hitro začeli slediti bančnemu razvoju Zahodnih držav. Pred analizo sem pričakoval, da se bo tretja skupina večkrat statistično razlikovala z ostalimi skupinami kot pa se dejansko. To pa zato, ker imajo bančni sektorji v teh državah veliko vlogo v gospodarstvu in svoje specifične značilnosti, ki močno odstopajo od ostalih držav.

SKLEP

Namen magistrske naloge je primerjava bančnih sistemov držav Evropske unije s pomočjo izbranih kazalcev. Poskušal sem uporabiti kazalce, ki odražajo različne vidike in prikazujejo stanje bančnega sistema v državah članicah kolikor je le mogoče. Tekom opravljanja analiz te magistrske naloge sem prišel do nekaterih zanimivih ugotovitev, ki jih povzemam v nadaljevanju sklepa.

Na žalost sem pri analizi podatkov moral predvsem zaradi majhnosti vzorca izbrati analize, ki ne ponujajo podrobnejših ugotovitev, zato bi bilo vredno podobno analizo izvesti na večjem vzorcu enot, ki bi dovoljeval uporabo prodornejših statističnih metod. Poleg tega nekaterih zanimivih kazalcev, ki bi še dodatno osvetlili stanje bančnega sistema v državah nisem mogel vključiti v analizo, bodisi zaradi pomanjkljivih podatkov ali pa ker takšnih podatkov sploh nisem uspel najti. V analizo bi zelo rad vključil stopnjo spletnega bančništva, ki se je v zadnjih letih močno razvilo in odraža najnovejši razvoj bančnega poslovanja. V analizi bi mi prav prišli tudi podatki o zaupanju strank v bančne sisteme v državah EU in številu Point-of-sale terminalov, ki so prisotni v državah članicah EU.

V drugem delu magistrske naloge, kjer prikazujem in opisujem posamezne kazalce ter primerjam države glede na kazalce sem prišel do nekaj pričakovanih, po drugi strani pa tudi nekaj zanimivih ugotovitev. Ena izmed najbolj pričakovanih ugotovitev je bila ta, da ima Luksemburg najvišji delež sredstev bančnega sektorja glede na BDP. Pričakoval sem tudi to, da imajo v državah Vhodne Evrope, ki so bile v nadaljnji analizi razdeljene v drugo skupino, tuji lastniki velik delež bančnih sredstev. Kot zanimive ugotovitve pa bi izpostavil več stvari. Zelo zanimiva ugotovitev se mi je zdela ta, da je bilo na Cipru leta 2011 več bančnih poslovalnic na 100.000 prebivalcev kot pa bankomatov. Ugotovitev, da imajo na Portugalskem največ bankomatov na 100.000 prebivalcev se mi zdela zelo zanimiva, predvsem zaradi ugotovitve, da je temu tako, ker tamkajšnji bankomati ponujajo veliko več storitev, kot sem jih vajen na domačih bankomatih. Ugotovitev, da je več kot polovica bančnih sredstev v Sloveniji pod nadzorom države in da je Slovenija glede na ta kazalec daleč v ospredju, me je presenetila, po drugi strani pa odraža dejstvo, da se slovenska politika v preteklosti ni bila pripravljena odreči nadzoru nad pomembnimi bankami. Presenetila me je tudi nizka uporaba kreditnih in debetnih bančnih kartic v Italiji in Grčiji in da je v nekaterih državah zelo nizek delež izmenjave kreditnih informacijah, če sploh obstaja izmenjava. Za nekatere kazalce bi si upal trditi, da so povezani z razvitostjo države, npr. elektronsko plačevanje in indeks dojemanja korupcije, vendar bi bilo za potrditev potrebno opraviti dodatne analize.

Pri razvrščanju držav v skupine me je najbolj presenetilo to, da so nastale tri skupine, kjer so države razdeljene glede na geografsko lego države, saj imam v skupinah štiri države južne Evrope, devet držav Vzhodne Evrope in dvanajst držav Zahodne in Severne Evrope.

Edino države tretje skupine niso smiselno geografsko povezane. Iz tega bi lahko sklepal, da so si bančni sektorji v sosednjih državah med seboj dokaj podobni glede na izbrane kazalce. V nasprotnem primeru bi prišlo do večje raznolikosti glede na geografsko lego države znotraj posameznih skupin. V kasnejši primerjavi razlik med skupinami kazalcev glede na posamezen kazalec sem ugotovil, da ne obstajajo statistične razlike med skupinami pri vseh kazalcih. Rezultati so potrdili, da se med seboj najbolj razlikujeta prva in druga skupina. Menim, da je razlog tega dejstva predvsem v zgodovinskem razvoju bančnega sistema, ki je bil v drugi skupini močno odvisen od politične ureditve v teh državah.

Razlike med prvo in drugo skupino pa ponujajo še dodatno ugotovitev. Kot rečeno, imajo v državah druge skupine večino bančnih sredstev v lasti tuji lastniki. Ti tuji lastniki so v večini primerov bančne skupine iz držav prve skupine. Ob predpostavki, da imajo hčerinske banke (banke iz druge skupine) podoben ali enak poslovni medel kot njihovi lastniki (banke iz prve skupine), bi lahko pričakoval, da se bančni sistemi teh dveh skupin ne bodo tako razlikovali. Vendar očitno stvari, kot so zakonodaja, gospodarski razvoj, navade strank bank itd., ki so specifične za vsako državo posebej, močno vplivajo na bančni sektor. S to ugotovitvijo lahko potrdim znano dejstvo, da je poslovanje banke v določeni državi odvisno od vseh njenih specifičnih lastnosti, kar je po eni strani pričakovano, saj temelji na gospodarski aktivnosti in makroekonomskih razmerah v državi ter zaupanju svojih strank.

Menim, da opravljene analize v magistrski nalogi ponujajo zadostno podrobno primerjavo bančnih sistemov držav EU, vendar se zavedam omejitev, na katere sem pri opravljanju analiz naletel. Prišel sem do nekaj zanimivih ugotovitev, ki so bralcu skoraj zagotovo podale kakšno novo spoznanje o razlikah ali podobnostih med bančnimi sistemi v EU.

LITERATURA IN VIRI

- 1 2012–13 Cypriot financial crisis. Najdeno 20. septembra 2014 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/2012%E2%80%9313_Cypriot_financial_crisis.
- 2 Aggregated balance sheet of euro area MFIs. (b.l.). V *Statistical Data Warehouse*. Najdeno 4. maja 2014 na spletni strani <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000003158>.
- 3 Allen, F., & Gale, D. (2000). *Comparing financial systems*. London: The MIT Press.
- 4 Barta, V., & Singer, M. (b.l.). The banking sector after 15 years of restructuring: Czech experience and lessons. *Bank for International Settlements*. Najdeno 24. junija 2014 na spletnem naslovu www.bis.org/publ/bppdf/bispap28k.pdf.
- 5 BDP držav članic. (b.l.). V *Eurostat Database*. Najdeno 3. maja 2014 na spletni strani http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database.
- 6 Bikker, J. A. (2004). *Competition and efficiency in a unified european banking market*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing, Inc.
- 7 Bratanič, J. (2013, 29. julij). Od domačih bank k tekmicam iz tujine. *Dnevnik*. Najdeno 20. septembra 2014 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/posel/novice/od-domacih-bank-k-tekmicam-iz-tujine1>.
- 8 Celotna sredstva bank. (b.l.). V *Statistical Data Warehouse*. Najdeno 27. aprila 2014 na spletni strani http://sdw.ecb.europa.eu/browseSelection.do?DATASET=0&sfl1=3&FREQ=A&sfl2=4&REF_AREA=&sfl3=4&CB_REP_SECTOR=67&sfl4=4&CB_ITEM=31000&node=71390.
- 9 Celotni prihodki in posojila bank. (b.l.). V *Statistical Data Warehouse*. Najdeno 23. maja 2014 na spletni strani http://sdw.ecb.europa.eu/browseAdvancedFilter.do?DATASET=0&sfl1=3&FREQ=A&sfl2=4&REF_AREA=&sfl3=3&CB_REP_SECTOR=67&sfl4=4&CB_ITEM=21000&node=71390&saf3=1&saf4=1&saf5=1&saf6=1&saf7=1&saf8=1.
- 10 Burns, R. B., & Burns, R. A. (b.l.). Chapter 23 – Cluster analysis. *Business Research Methods and Statistics Using SPSS*. Najdeno 6. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.uk.sagepub.com/burns/website%20material/Chapter%2023%20-%20Cluster%20Analysis.pdf>.
- 11 Chene, M. (2011, 7. december). What makes New Zealand, Denmark, Finland, Sweden and other »cleaner« than most countries?. *Transparency International*. Najdeno 2. julija 2014 na spletnem naslovu <http://blog.transparency.org/2011/12/07/what-makes-new-zealand-denmark-finland-sweden-and-others-%E2%80%93cleaner%E2%80%93than-most-countries/>.
- 12 *Corruption perceptions index 2011*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.transparency.org/cpi2011/results>.

- 13 Cyprus Crisis: Cash Queues Despite 'Plan B'. (2013). *Sky News*. Najdeno 20. septembra 2014 na spletnem naslovu <http://news.sky.com/story/1067727/cyprus-crisis-cash-queues-despite-plan-b>.
- 14 Czech National Bank. (2012). Financial market supervision report 2011. Najdeno 12. maja 2014 na spletnem naslovu http://www.cnb.cz/en/supervision_financial_market/aggregate_information_financial_sector/financial_market_supervision_reports/.
- 15 Česká exportní banka, a.s.. (2012). Česká exportní banka, a.s. - Letno poročilo 2011. Praga: Česká exportní banka, a.s.
- 16 Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s. (2012). Českomoravská záruční a rozvojová banka a.s. - Letno poročilo 2011. Praga: Českomoravská záruční a rozvojová banka a.s.
- 17 Data on national banking sectors. (b.l.). V *Aggregate statistical data*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://www.eba.europa.eu/supervisory-convergence/supervisory-disclosure/aggregate-statistical-data>.
- 18 Schildbach, J., & Wenzel C. (2013, 26. september). Bank performance in the US and Europe. *Deutsche Bank*. Najdeno 8. maja 2014 na spletnem naslovu http://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000320825/Bank+performance+in+the+US+and+Europe%3A+An+ocean+ap.pdf.
- 19 *Države članice EU*. Najdeno 29. aprila 2014 na spletnem naslovu http://europa.eu/about-eu/countries/index_sl.htm.
- 20 *Ekonomska in monetarna unija – Evropska komisija*. Najdeno 29. aprila 2014 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_sl.htm.
- 21 Eurostat Press Office. (2012). Computer skills in the EU27 in figures. Najdeno 21. junija 2014 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5150634/4-26032012-AP-EN.PDF/e9f3cbb4-5a21-4f9b-b4f6-29e1207d28f0?version=1.0>.
- 22 Ferligoj, A. (1989). *Razvrščanje v skupine*. Ljubljana: Raziskovalni inštitut, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- 23 *Free PowerPoint map of Europe*. Najdeno 16. februarja 2015 na spletnem naslovu <http://ppt-toolkit.com/free-powerpoint-map-of-europe/>.
- 24 Gan, G., Ma, C., & Wu, J. (2007). *Data Clustering: Theory, Algorithms, and Applications*. Philadelphia: American Statistical Association and the Society for Industrial and Applied Mathematics.
- 25 *Getting Credit Methodology*. Najdeno 2. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/methodology/getting-credit>.
- 26 *Getting Credit – Why it matters*. Najdeno 15. junija 2014 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/getting-credit/why%20matters>.
- 27 Goddard, J. A., Molyneux, P., & Wilson, J.O.S. (2011). *European banking*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.

- 28 Hrvaška narodna banka. (2012a). Bilten o bankah št. 24. Najdeno 26. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.hnb.hr/publikac>.
- 29 Hrvaška narodna banka. (2012b). Hrvaška narodna banka – letno poročilo 2011. Zagreb: Hrvaška narodna banka.
- 30 Indeks kakovosti kreditnih informacij. (b.l.). V *World DataBank*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/indicator/IC.CRD.INFO.XQ/countries>.
- 31 Indeks pravnih pravic. (b.l.). V *World DataBank*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/indicator/IC.LGL.CRED.XQ/countries>.
- 32 Košmelj, B., Arh, F., Doberšek Urbanc, A., Ferligoj, A., & Omladić, M. (2001). *Statistični terminološki slovar*. Ljubljana: Statistično društvo Slovenije.
- 33 Košmelj, K., & Breskvar Žaucer, L. (2006, september). Metode za razvrščanje enot v skupine; osnove in primer. *Acta agriculturae Slovenica*. Najdeno 5. julija 2014 na spletnem naslovu <http://aas.bf.uni-lj.si/september2006/11kosmelj.pdf>.
- 34 *Kruskal-Wallis H test in SPSS Statistics*. Najdeno 21. septembra 2014 na spletnem naslovu <https://statistics.laerd.com/premium/kwht/kruskal-wallis-test-in-spss.php>.
- 35 Lietuvos Bankas. (2012). Financial stability review in Lithuania. Najdeno 21. junija 2014 na spletnem naslovu https://www.lb.lt/financial_stability_review_2012.
- 36 McDonough, W. J. (1998). *Mr. McDonough discusses the importance of sound financial systems*. Najdeno 27. maja 2014 na spletnem naslovu www.bis.org/review/r980804b.pdf.
- 37 Mirkin, B. G. (2013). *Clustering: a data recovery approach*. Boca Raton: Taylor & Francis Group.
- 38 *The Multibanco System in Portugal*. Najdeno 21. junija 2014 na spletnem naslovu <http://portugal.angloinfo.com/money/banking/multibanco/>.
- 39 Nedonosna posojila. (b.l.). V *World DataBank*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS>.
- 40 Odrasla populacija v državah članicah. (b.l.). V *Eurostat Database*. Najdeno 15. maja 2014 na spletni strani <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.
- 41 *One-way ANOVA in SPSS*. Najdeno 11. julija 2014 na spletnem naslovu <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/one-way-anova-using-spss-statistics.php>.
- 42 *Podatki v SISBON*. Najdeno 2. julija 2014 na spletnem naslovu <http://sisbon.si/sl/informacije-o-sistemu-sisbon/podatki-v-sisbon>.
- 43 *Post-hoc testing*. Najdeno 19. julija 2014 na spletnem naslovu http://www.unt.edu/rss/class/Jon/ISSS_SC/Module009/issm91_onewayanova/node7.html.
- 44 Raziskava o finančnem dostopu. (b.l.). V *IMF Data*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://elibrary-data.imf.org/QueryBuilder.aspx?s=321&key=1445284&f=1&ts=1&ys=2004&ye=2012&ms=1&me=12&ds=1&de=31&did=323&id=201>.

- 45 Riegert, B. (2013). Luxemburg: teh EU's top tax haven. *Deutsche Welle*. Najdeno 20. junija 2014 na spletnem naslovu <http://www.dw.de/luxembourg-the-eus-top-tax-haven/a-16729339>.
- 46 Sociedade Interbancária de Serviços S.A. (b.l.). SIBS – annual report 2011. Najdeno 21. junija 2014 na spletnem naslovu http://www.sibs.pt/en/fps/empresa/annual_report.html.
- 47 Stopnja javnih registrov s kreditnimi informacijami. (b.l.). V *World DataBank*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/indicator/IC.CRD.PUBL.ZS/countries>.
- 48 Stopnja privatnih registrov s kreditnimi informacijami. (b.l.). V *World DataBank*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/indicator/IC.CRD.PRVT.ZS/countries>.
- 49 Svetovni finančni razvoj. (b.l.). V *World DataBank*. Najdeno 26. aprila 2014 na spletni strani http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=global-financial-development#c_e.
- 50 Uporabniki interneta. (b.l.). V *World Bank*. Najdeno 21. junija 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.P2>.
- 51 Uredba (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta. *Uradni list Evropske unije L176/2013*.
- 52 *What is the corruption perceptions index?*. Najdeno 17. junija 2014 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/cpi2011/in_detail.
- 53 The World Bank. (b.l.). Bank Regulation and Supervision Survey. Najdeno 26. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTGLOBALFINREPORT/0,,contentMDK:23267421~pagePK:64168182~piPK:64168060~theSitePK:8816097,00.html>.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam pogosteje uporabljenih kratic	1
Priloga 2: Terminološki slovar	2
Priloga 3: Izpisek zaporedja združevanja v skupine	3
Priloga 4: Izpisek povzetka testa hipotez Kruskal-Willks H preizkusa	4
Priloga 5: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za sredstva kreditnih institucij glede na BDP	6
Priloga 6: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za kreditne kartice	6
Priloga 7: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za debetne kartice	7
Priloga 8: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za elektronsko plačevanje	7
Priloga 9: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za bančne poslovalnice	8
Priloga 10: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za nedonosna posojila	8
Priloga 11: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za indeks pravnih pravic	9
Priloga 12: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za kreditne informacije	9
Priloga 13: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za dojemanje korupcije	10
Priloga 14: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za sredstva v tuji lasti	10
Priloga 15: Izpisek primerjave parov skupin kazalca sredstev kreditnih institucij glede na BDP	11
Priloga 16: Izpisek primerjave parov skupin kazalca stopnja uporabe kreditnih kartic	12
Priloga 17: Izpisek primerjave parov skupin kazalca stopnja uporabe debetnih kartic	13
Priloga 18: Izpisek primerjave parov skupin kazalca elektronsko plačevanje	14
Priloga 19: Izpisek primerjave parov skupin kazalca število bančnih poslovalnic	15
Priloga 20: Izpisek primerjave parov skupin kazalca delež nedonosnih posojil	16
Priloga 21: Izpisek primerjave parov skupin kazalca indeks pravnih pravic	17
Priloga 22: Izpisek primerjave parov skupin kazalca indeks globine kreditnih informacij	18
Priloga 23: Izpisek primerjave parov skupin kazalca indeks dojetanja korupcije	19
Priloga 24: Izpisek primerjave parov skupin kazalca delež sredstev bančnega sistema v tuji lasti	20

Priloga 1: Seznam pogosteje uporabljenih kratic

BDP	Bruto domači proizvod
EU	Evropska unija
EU15	Prvih 15 držav članic Evropske unije (Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo)
EU25	Države članice EU15 in deset članic iz pete širitve
EUR	Evro
mrd	Milijarda
n.p.	Ni podatka oz. ni smiselno

Priloga 2: Terminološki slovar

Slovenski prevod	Angleški prevod
Drevo združevanja	Dendrogram
Hierarhična razvrstitev	Hierarchical classification
Nehierarhična razvrstitev	Non-hierarchical classification
Metoda razvrščanja v skupine	Clustering analysis
Skupinski indeks	Composite index
Tehtano povprečje	Weighted average

Priloga 3: Izpisek zaporedja združevanja v skupine

Agglomeration Schedule

Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	6	24	2,074	0	0	10
2	3	23	5,271	0	0	13
3	20	27	8,802	0	0	12
4	13	17	12,588	0	0	13
5	11	28	16,704	0	0	7
6	7	10	21,391	0	0	11
7	1	11	26,655	0	5	18
8	12	15	32,272	0	0	23
9	22	26	37,906	0	0	23
10	6	21	44,468	1	0	17
11	2	7	51,312	0	6	19
12	9	20	58,638	0	3	19
13	3	13	66,750	2	4	14
14	3	16	76,044	13	0	17
15	8	14	86,712	0	0	22
16	5	19	97,740	0	0	20
17	3	6	111,227	14	10	21
18	1	25	125,289	7	0	22
19	2	9	140,738	11	12	24
20	5	18	159,929	16	0	26
21	3	4	181,812	17	0	25
22	1	8	208,708	18	15	24
23	12	22	235,653	8	9	25
24	1	2	265,533	22	19	26
25	3	12	307,621	21	23	27
26	1	5	367,081	24	20	27
27	1	3	459,000	26	25	0

Priloga 4: Izpisek povzetka testa hipotez Kruskal-Willks H preizkusa

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Sredstva_glede_na_BDP is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,000	Reject the null hypothesis.
2	The distribution of Kreditne_kartice is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,000	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Debetne_kartice is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,001	Reject the null hypothesis.
4	The distribution of Elektronsko_placevanje is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,001	Reject the null hypothesis.
5	The distribution of Bancne_poslovalnice is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,003	Reject the null hypothesis.
6	The distribution of Bankomati is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,103	Retain the null hypothesis.
7	The distribution of Razmerje_strokov_na_dohodke is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,128	Retain the null hypothesis.
8	The distribution of Neobrestni_prihodki is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,070	Retain the null hypothesis.

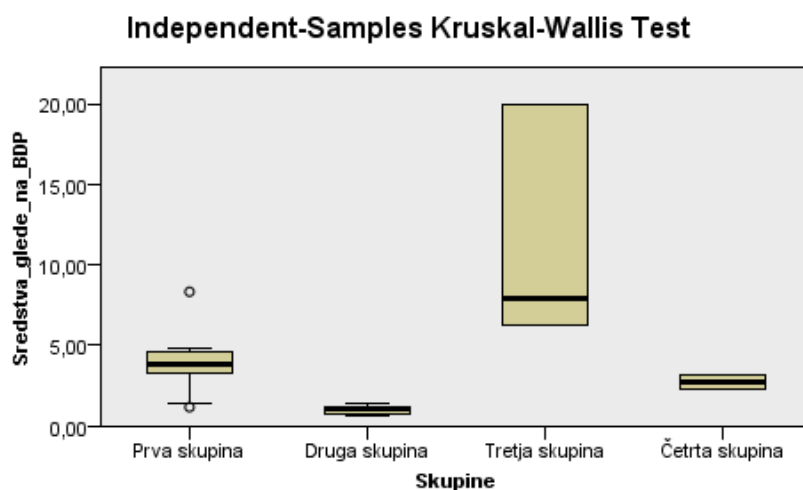
»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

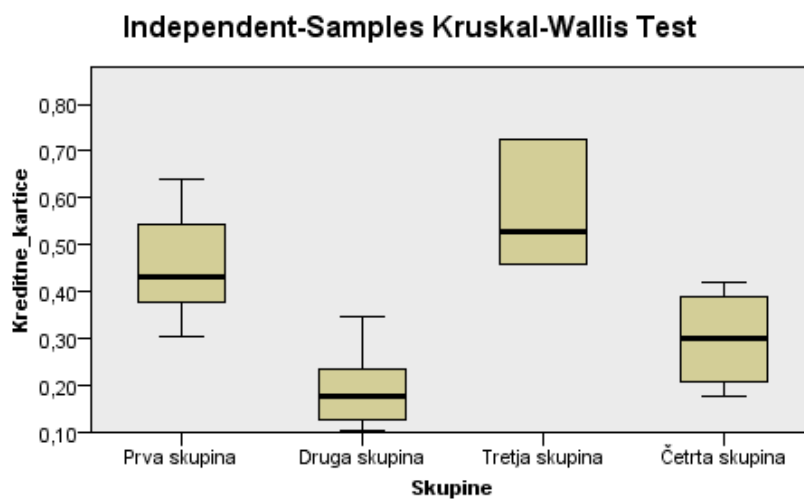
9	The distribution of Nedonosna_posojila is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,013	Reject the null hypothesis.
10	The distribution of Indeks_pravnih_pravic is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,029	Reject the null hypothesis.
11	The distribution of Kreditne_informacije is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,028	Reject the null hypothesis.
12	The distribution of Stopnja_javnih_registrov is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,094	Retain the null hypothesis.
13	The distribution of Stopnja_privatnih_registrov is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,147	Retain the null hypothesis.
14	The distribution of Dojemanje_korupcije is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,000	Reject the null hypothesis.
15	The distribution of Sredstva_v_tuji_lasti is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,004	Reject the null hypothesis.
16	The distribution of Sredstva_v_drzavni_lasti is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,764	Retain the null hypothesis.
17	The distribution of Stabilnost_bancnega_sistema is the same across categories of Skupine.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,854	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

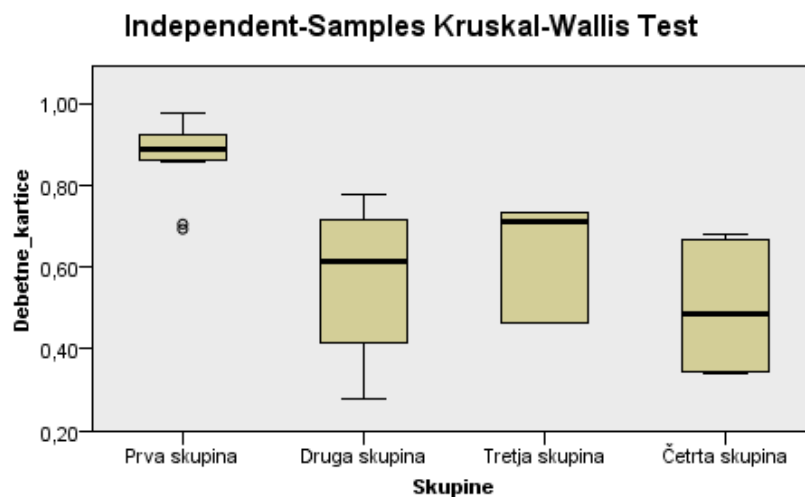
Priloga 5: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za sredstva kreditnih institucij glede na BDP



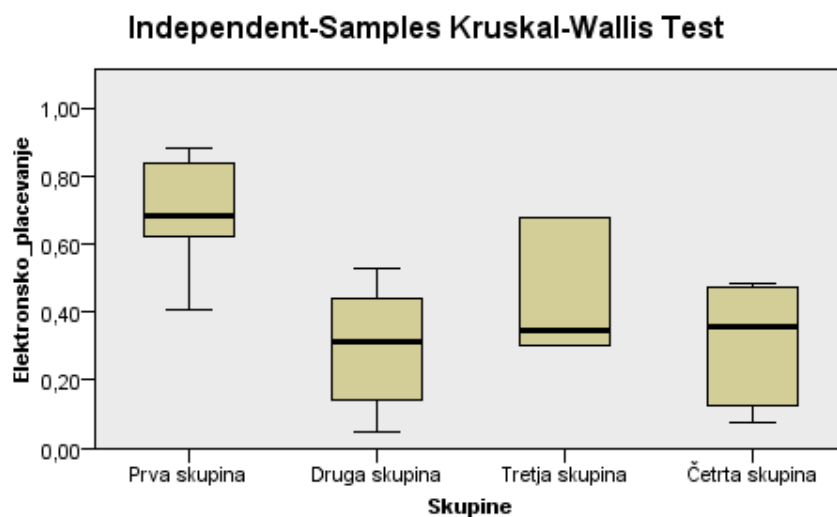
Priloga 6: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za kreditne kartice



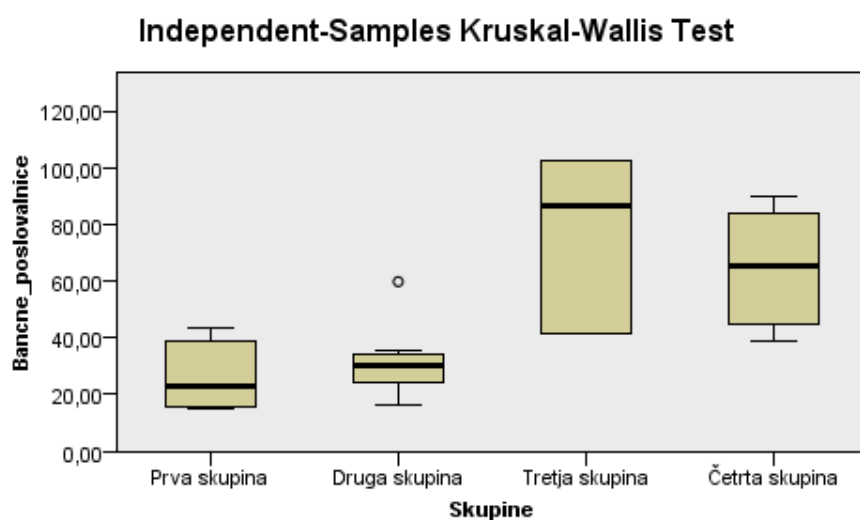
Priloga 7: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za debetne kartice



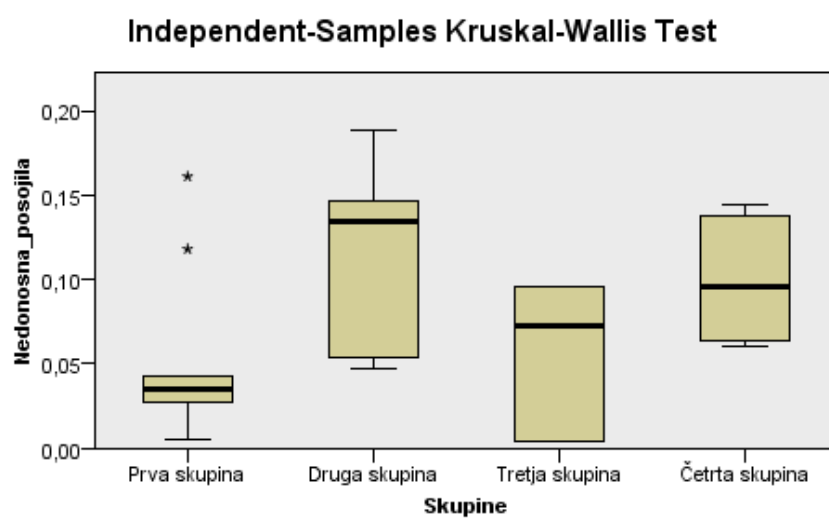
Priloga 8: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za elektronsko plačevanje



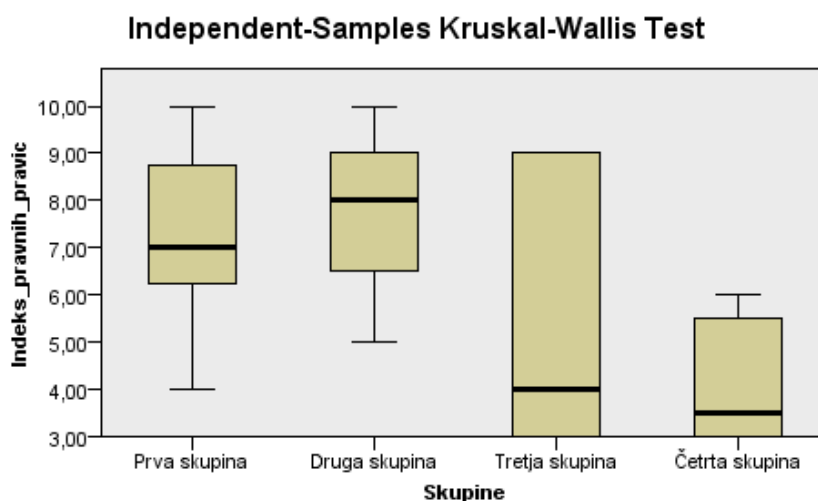
Priloga 9: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za bančne poslovalnice



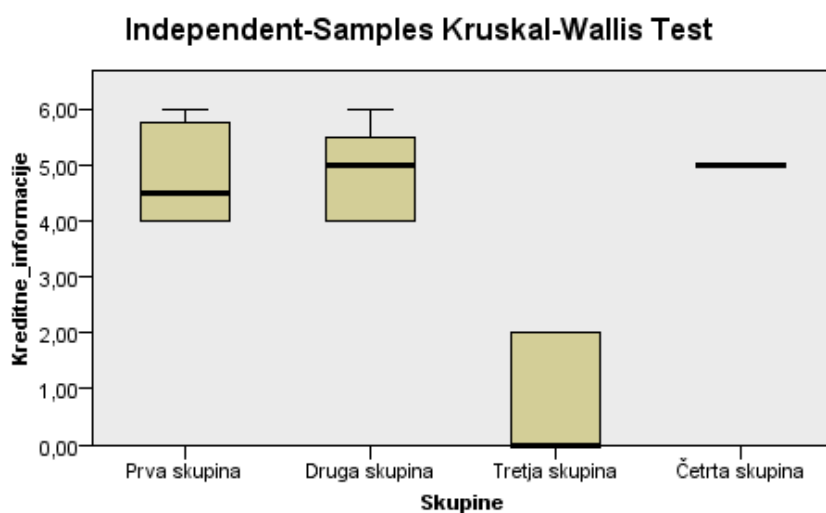
Priloga 10: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za nedonosna posojila



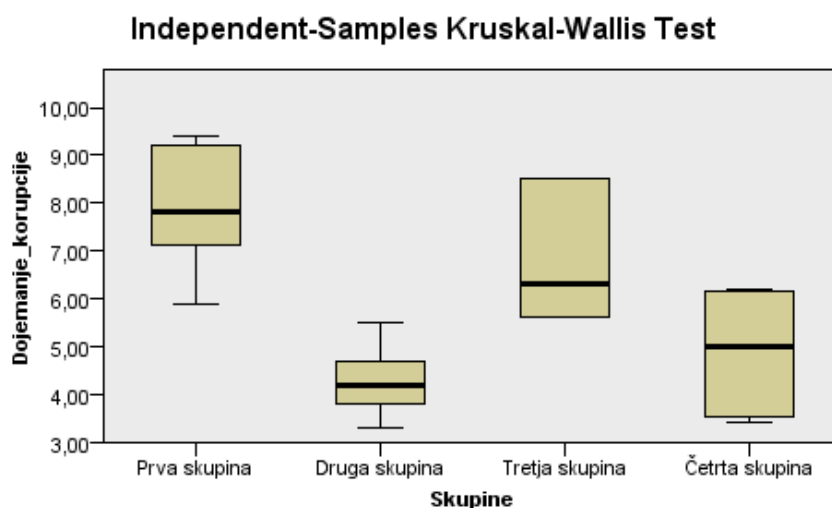
Priloga 11: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za indeks pravnih pravic



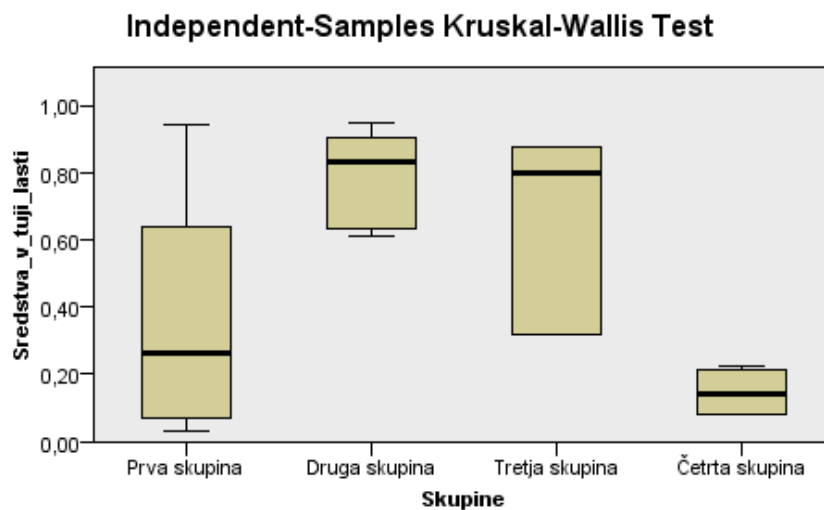
Priloga 12: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za kreditne informacije



Priloga 13: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za dojetanje korupcije

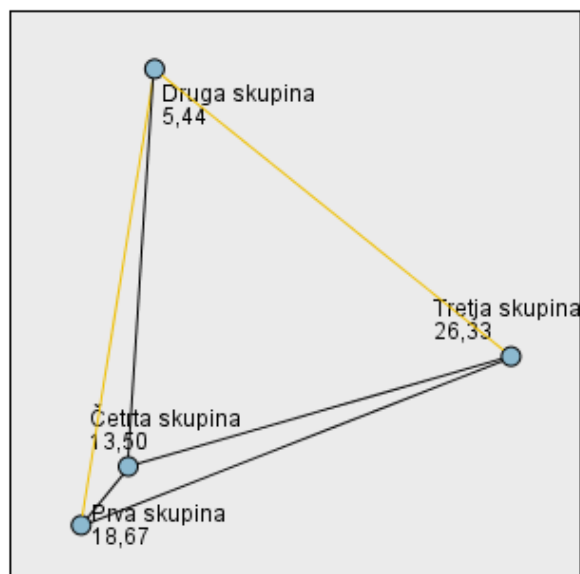


Priloga 14: Izpisek boxplot diagrama Kruskal-Willks H preizkusa za sredstva v tuji lasti



Priloga 15: Izpisek primerjave parov skupin kazalca sredstev kreditnih institucij glede na BDP

Pairwise Comparisons of Skupine



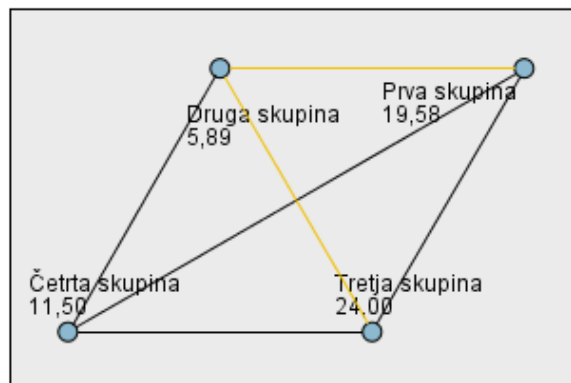
Each node shows the sample average rank of Skupine.

Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Druga skupina-Četrta skupina	-8,056	4,943	-1,630	,103	,619
Druga skupina-Prva skupina	13,222	3,627	3,645	,000	,002
Druga skupina-Tretja skupina	-20,889	5,484	-3,809	,000	,001
Četrta skupina-Prva skupina	5,167	4,749	1,088	,277	1,000
Četrta skupina-Tretja skupina	12,833	6,283	2,043	,041	,247
Prva skupina-Tretja skupina	-7,667	5,310	-1,444	,149	,893

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 16: Izpisek primerjave parov skupin kazalca stopnja uporabe kreditnih kartic

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

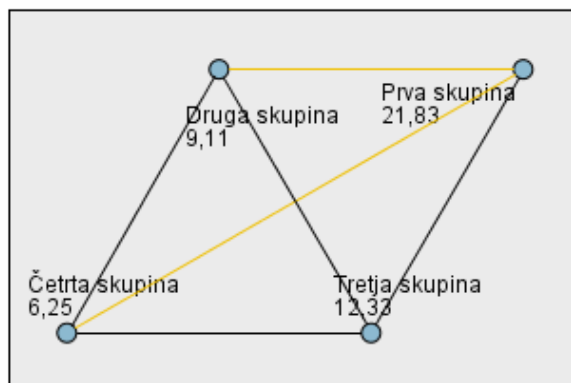
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Druga skupina-Četrta skupina	-5,611	4,943	-1,135	,256	1,000
Druga skupina-Prva skupina	13,694	3,627	3,775	,000	,001
Druga skupina-Tretja skupina	-18,111	5,484	-3,303	,001	,006
Četrta skupina-Prva skupina	8,083	4,749	1,702	,089	,533
Četrta skupina-Tretja skupina	12,500	6,283	1,990	,047	,280
Prva skupina-Tretja skupina	-4,417	5,310	-,832	,406	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 17: Izpisek primerjave parov skupin kazalca stopnja uporabe debetnih kartic

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

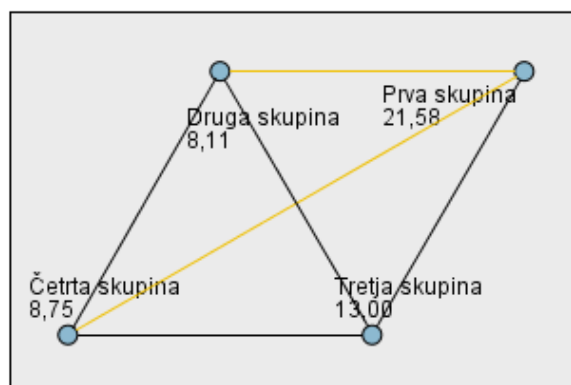
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Četrta skupina-Druga skupina	2,861	4,943	,579	,563	1,000
Četrta skupina-Tretja skupina	6,083	6,283	,968	,333	1,000
Četrta skupina-Prva skupina	15,583	4,749	3,281	,001	,006
Druga skupina-Tretja skupina	-3,222	5,484	-,588	,557	1,000
Druga skupina-Prva skupina	12,722	3,627	3,507	,000	,003
Tretja skupina-Prva skupina	9,500	5,310	1,789	,074	,442

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 18: Izpisek primerjave parov skupin kazalca elektronsko plačevanje

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

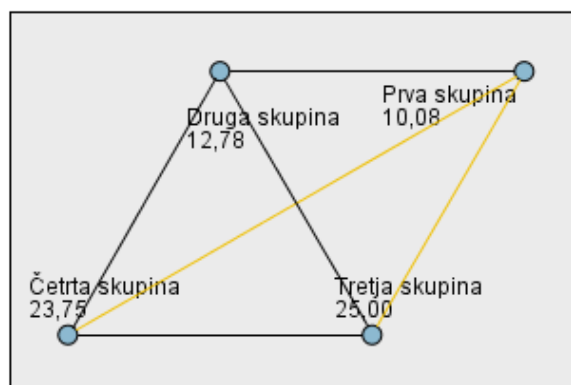
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Druga skupina-Četrta skupina	-,639	4,943	-,129	,897	1,000
Druga skupina-Tretja skupina	-4,889	5,484	-,891	,373	1,000
Druga skupina-Prva skupina	13,472	3,627	3,714	,000	,001
Četrta skupina-Tretja skupina	4,250	6,283	,676	,499	1,000
Četrta skupina-Prva skupina	12,833	4,749	2,702	,007	,041
Tretja skupina-Prva skupina	8,583	5,310	1,616	,106	,636

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 19: Izpisek primerjave parov skupin kazalca število bančnih poslovalnic

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

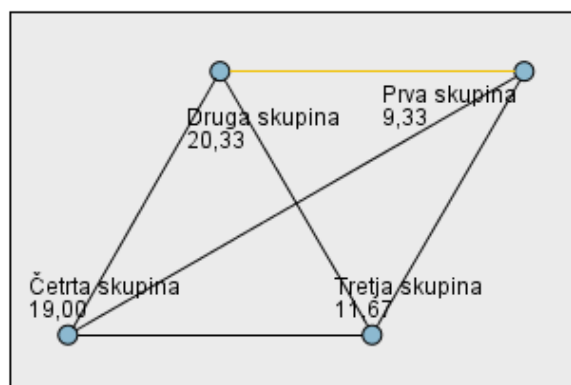
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Prva skupina-Druga skupina	-2,694	3,627	-,743	,458	1,000
Prva skupina-Četrta skupina	-13,667	4,749	-2,878	,004	,024
Prva skupina-Tretja skupina	-14,917	5,310	-2,809	,005	,030
Druga skupina-Četrta skupina	-10,972	4,943	-2,220	,026	,159
Druga skupina-Tretja skupina	-12,222	5,484	-2,229	,026	,155
Četrta skupina-Tretja skupina	1,250	6,283	,199	,842	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 20: Izpisek primerjave parov skupin kazalca delež nedonosnih posojil

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

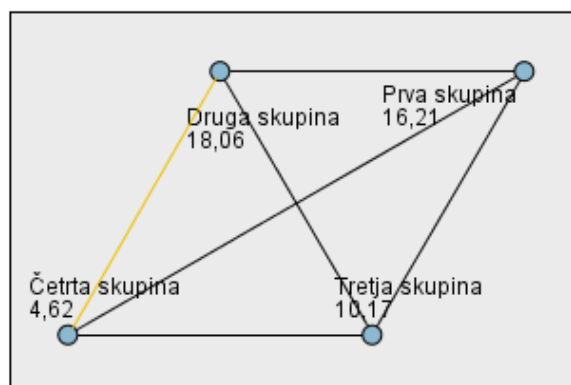
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Prva skupina-Tretja skupina	-2,333	5,308	-,440	,660	1,000
Prva skupina-Četrta skupina	-9,667	4,748	-2,036	,042	,251
Prva skupina-Druga skupina	-11,000	3,626	-3,033	,002	,015
Tretja skupina-Četrta skupina	-7,333	6,281	-1,168	,243	1,000
Tretja skupina-Druga skupina	8,667	5,482	1,581	,114	,684
Četrta skupina-Druga skupina	1,333	4,942	,270	,787	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 21: Izpisek primerjave parov skupin kazalca indeks pravnih pravic

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

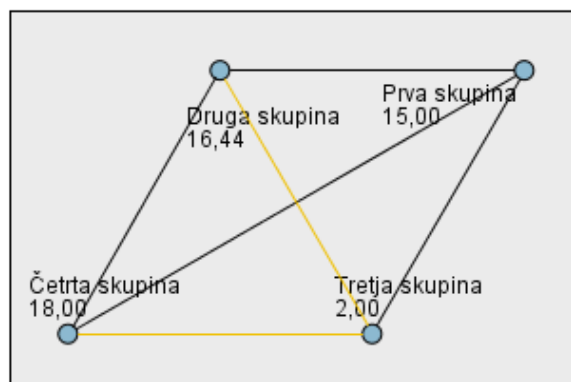
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Četrta skupina-Tretja skupina	5,542	6,202	,893	,372	1,000
Četrta skupina-Prva skupina	11,583	4,688	2,471	,013	,081
Četrta skupina-Druga skupina	13,431	4,880	2,752	,006	,036
Tretja skupina-Prva skupina	6,042	5,242	1,153	,249	1,000
Tretja skupina-Druga skupina	7,889	5,414	1,457	,145	,870
Prva skupina-Druga skupina	-1,847	3,581	-,516	,606	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 22: Izpisek primerjave parov skupin kazalca indeks globine kreditnih informacij

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

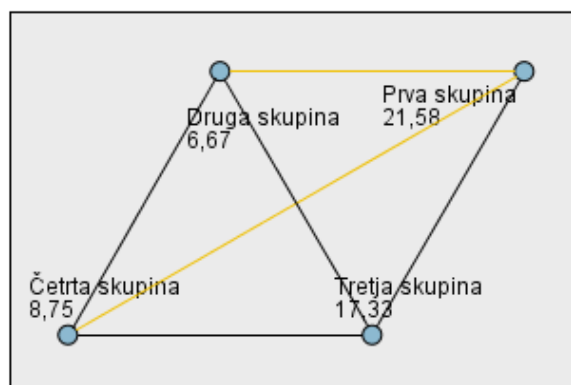
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Tretja skupina-Prva skupina	13,000	5,041	2,579	,010	,059
Tretja skupina-Druga skupina	14,444	5,206	2,775	,006	,033
Tretja skupina-Četrta skupina	-16,000	5,964	-2,683	,007	,044
Prva skupina-Druga skupina	-1,444	3,443	-,419	,675	1,000
Prva skupina-Četrta skupina	-3,000	4,509	-,665	,506	1,000
Druga skupina-Četrta skupina	-1,556	4,693	-,331	,740	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 23: Izpisek primerjave parov skupin kazalca indeks dojemanja korupcije

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

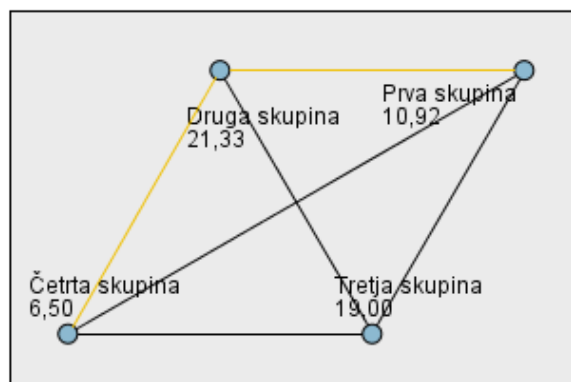
Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Druga skupina-Četrta skupina	-2,083	4,940	-,422	,673	1,000
Druga skupina-Tretja skupina	-10,667	5,481	-1,946	,052	,310
Druga skupina-Prva skupina	14,917	3,625	4,115	,000	,000
Četrta skupina-Tretja skupina	8,583	6,279	1,367	,172	1,000
Četrta skupina-Prva skupina	12,833	4,747	2,704	,007	,041
Tretja skupina-Prva skupina	4,250	5,307	,801	,423	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

Priloga 24: Izpisek primerjave parov skupin kazalca delež sredstev bančnega sistema v tuji lasti

Pairwise Comparisons of Skupine



Each node shows the sample average rank of Skupine.

Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Četrta skupina-Prva skupina	4,417	4,749	,930	,352	1,000
Četrta skupina-Tretja skupina	12,500	6,283	1,990	,047	,280
Četrta skupina-Druga skupina	14,833	4,943	3,001	,003	,016
Prva skupina-Tretja skupina	-8,083	5,310	-1,522	,128	,768
Prva skupina-Druga skupina	-10,417	3,627	-2,872	,004	,024
Tretja skupina-Druga skupina	2,333	5,484	,425	,670	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.